

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

SPORTOVNÍ SLANG

Adéla Králová

Katedra českého jazyka

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Olga Palkosková, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice, Sppg a Čj se zaměřením na
vzdělávání

Rok: 2012

The Charles University in Prague
College of education

SPORTS SLANG

Adéla Králová

Department of Czech language

Supervisor: PhDr. Olga Palkosková, Ph.D.

Study program: Specialization in pedagogy, Special education and Czech
language for education

Year: 2012

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma
Sportovní slang vypracovala pod vedením
vedoucího samostatně za použití v práci uvedených
pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato
bakalářská práce nebyla využita k získání jiného
nebo stejného titulu.

Datum:

.....

Podpis

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování PhDr.
Olze Palkoskové PhD. za její cenné rady a trpělivost
při vedení mé bakalářské práce. Rovněž bych chtěla
poděkovat všem, kteří mi ochotně poskytli odpovědi
na mé otázky a pomohli mi tak získat potřebné
informace a podklady.

.....

Podpis

NÁZEV:

Sportovní slang

AUTOR:

Adéla Králová

KATEDRA:

Katedra českého jazyka

VEDOUCÍ PRÁCE:

PhDr. Olga Palkosková, Ph.D.

ABSTRAKT:

Bakalářská práce je zaměřena na sportovní slang, konkrétněji na slang fotbalu, stolního tenisu a volejbalu. Jejím cílem je představit specifika sportovního slangu a demonstrovat je na konkrétních příkladech. V první části jsou nastíněny teoretické práce o slangu a problematika slangu obecně, druhý oddíl se již zabývá sportovním slangem, tedy jeho konkrétními specifiky s ohledem na rysy slangu obecně, jež jsou uvedeny v první části práce. Dále je zde obsaženo vyhodnocení dotazníků a slovníky tří vybraných sportů. Příloha zahrnuje seznam shromážděných přezdívek, graf typů přezdívek a graf počtu přezdívek na osobu a dotazník sportovního slangu. V práci bylo užito metody rozhovoru, pozorování, excerptce a dotazníku.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Slang

Sportovní slang

Slang fotbalu

Slang stolního tenisu

Slang volejbalu

TITLE:

Sports slang

AUTHOR:

Adéla Králová

DEPARTMENT:

Department of Czech language

SUPERVISOR:

PhDr. Olga Palkosková, Ph.D.

ABSTRACT:

Bachelor thesis is focused on sports slang, especially on football, table tennis and volleyball slang. The purpose of the thesis is introducing specifics sports slang and demonstrate on specific examples. The first part points out theoretical thesis about slang and its problems. Second part engage sports slang, especially his concrete specifics, including slangs features that are mention in the first part of thesis. Another part of the thesis includes evaluation of questionnaires and dictionaries of three selected sports. Supplement contains list of collected nicknames, chart of nickname types, the number of nicknames and questionnaire of sports slang. This thesis is based on methods of interview, observation, excerpt and questionnaires.

KEY WORDS:

Slang

Sports slang

Slang of football

Slang of table tennis

Slang of volleyball

ÚVOD.....	10
I. Slang.....	11
1. Slang obecně.....	11
2. Slang z pohledu jazykovědců	12
3. Přezdívký jako součást slangu.....	19
4. Aspekty slangu	21
4.1.1 Nespisovnost.....	21
4.1.2 Komunikativní funkčnost a využívání produktivních onomaziologických postupů.....	22
4.1.3 Systémovost.....	22
4.1.4 Snaha o pojmovou diferenciaci.....	22
4.1.5 Stav terminologie	23
4.1.6 Expresivita	23
4.1.7 Vhodnost pro mluvené projevy.....	23
4.2 Aspekty mimojazykové.....	23
4.2.1 Stupeň uzavřenosti prostředí.....	23
4.2.2 Složení příslušníků prostředí	24
4.2.3 Psychické faktory.....	24
5. Tvoření slangových pojmenování	25
5.1 Postupy transformační.....	26
5.1.1 Odvozování (derivace)	26
5.1.2 Skládání (kompozice).....	26
5.1.3 Zkracování (abreviace).....	27
5.1.4 Kalkování.....	27
5.1.5 Mechanické krácení.....	27
5.1.6 Překrucování	27
5.2 Postupy transpoziční	29
5.2.1 Sémantické tvoření.....	29
5.2.1.1 Metaforické přenášení	29
5.2.1.2 Metonymické přenášení.....	29
5.2.3 Tvoření víceslovných názvů	30
II. Sportovní slang.....	31
1. Obecná charakteristika.....	31
2. Metody, cíle, hypotézy, charakteristika respondentů a sledovaných skupin	33
2. 1 Metody práce a dílčí cíle	33
2. 2 Charakteristika respondentů	33
2. 3 Hypotézy	33
2. 4 Charakter pozorovaných a dotazovaných skupin	34
2. 4. 1 Volejbalový oddíl TJ Jiskra Zruč nad Sázavou	34
2. 4. 2 Fotbalový oddíl TJ Jiskra Zruč nad Sázavou.....	35
2. 4. 3 SKC Tennisline Zruč nad Sázavou	35
2. 4. 4 Volejbalový tým Prepelky	36
3. Frekvence jednotlivých způsobů tvoření ve sportovním slangu	37
3. 1 Frazémy jako součást sportovního slangu.....	39
4. Sportovní slang v médiích.....	41
5. Přezdívký v rámci sportovního slangu.....	43

III. Vyhodnocení dotazníků.....	45
1. Distribuce dotazníků	45
2. Výsledky dotazníku	46
2. 1 Výsledky dotazníkové části o volejbale	47
2. 2 Výsledky dotazníkové části o fotbalu	52
2. 3 Výsledky dotazníkové části o stolním tenise.....	57
2. 4 Obecné výsledky	61
2. 5 Závěr dotazníkového šetření.....	65
IV. Analýza slovníku	66
1. Struktura slovníku	66
2. Morfologická analýza	67
2. 1 Slovnědruhová charakteristika.....	67
2.2 Přípony	67
3. Foneticko-fonologická analýza	67
4. Lexikální analýza.....	68
V. Slovník	69
1. Struktura hesla	69
2. Slovník fotbalu	70
3. Slovník volejbalu	83
4. Slovník stolního tenisu.....	98
VI. ZÁVĚR.....	103
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	105
SEZNAM GRAFŮ:.....	106
SEZNAM PŘÍLOH.....	109

ÚVOD

V dnešní době je sport součástí života snad každého člověka a to ať chce, nebo nechce. Děti se ve školách účastní hodin tělesné výchovy, sportovních dnů i různých sportovních kroužků, pracující zapnou internet a mezi důležitými zprávami dne jsou i ty z oblasti sportu a stejné je to i v televizních zprávách a v rádiu. Tudíž každý je při nejmenším posluchačem sportovního slangu, ale většina lidí tento slang i používá a často o tom ani neví. Sportovní slang je tedy stále aktuální téma. O jeho aktuálnosti svědčí neustálé vytváření nových slangových výrazů, a to s velkou dávkou kreativity, výstižnosti a smyslem pro úspornost, a stále rychlejší a efektivnější šíření těchto výrazů.

V mé bakalářské práci se tedy budu zabývat sportovním slangem, jeho specifiky a životem. Jsem si vědoma toho, že toto téma je velmi obsáhlé, proto se v mé práci zaměřím na slang tří vybraných sportů, volejbalu, fotbalu a stolního tenisu. A to z toho důvodu, že k těmto sportům mám blízko, buď jako fanynek, nebo aktivní hráčka, což je nespornou výhodou. Dalším důvodem je rozdílná oblíbenost a znalost těchto sportů, kterou jsem zjistila na základě rozhovorů a rozboru programu a obsahu jednotlivých médií. Pomocí těchto rozdílů určím některé znaky závislé na základně fanoušků a prostoru věnovaného jim v televizi, na internetu a v rádiu. Mým cílem tedy je zmapovat slovníky slangů těchto tří sportů a povědomí o slangových pojmenováních u vybraných respondentů. Také si kladu za cíl porovnat frekvence jednotlivých typů tvoření slov v oblasti sportovního slangu. Uvědomuji si, že slovníky nemohou být kompletní, jelikož každý oddíl má i svoje specifické výrazy a některé výrazy naopak nepoužívá, ale domnívám se, že většina výrazů je ve všeobecné platnosti ve všech oddílech a sportovních skupinách v celé České republice a to na základě toho, že většina používaných slangových výrazů je osvojena z médií a sledování profesionálních zápasů.

Při práci teoreticky vycházím z literatury, která byla o slangu a sportovním slangu vydána, hlavně tedy z publikací J. Hubáčka *O českých slanzích z roku 1979* a *Onomaziologické postupy ve slovní zásobě slangů* z roku 1971, ze všech Sborníků z konferencí o slangu a argotu v Plzni a z článků vydaných v různých periodikách jako například *Naše řeč* či *Slovo a slovesnost*.

V první části mé práce se věnuji obecně teoriím slangu, způsobům obohacování jeho slovní zásoby a jeho aspektům, druhá je již zaměřena konkrétně na sportovní slang, tedy prakticky na frekvence jednotlivých způsobů tvoření, na přezdívky, na sportovní slang

v médiích. Ve třetí části je vyhodnocení dotazníků, tedy zhodnocení pasivní a aktivní slovní zásoby u respondentů. V závěrečném oddíle mé práce jsou slovníky vybraných sportů, tedy volejbalu, fotbalu a stolního tenisu.

I. Slang

1. Slang obecně

Obecně lze o slangu říct, že patří k nespisovným útvarům slovní zásoby a je živým prvkem národního jazyka. Je jedním z předmětů zkoumání dialektologie, konkrétně sociální dialektologie, ta se snaží určit slang jak teoreticky, tak prakticky. Užší vymezení slangu, jeho znaků, aspektů a rozsahu se liší u mnoha jazykovědců. Samotný termín slang má několik dalších pojmenování, např. sociální nářečí, vrstvová mluva, speciální nářečí, apod. Ani původ slova slang není úplně jednoznačný. Toto slovo se poprvé objevilo nejspíše v první polovině 18. století v Anglii a bylo označením pro vulgární jazyk, ale jeho motivace není jednoznačná. Nejpravděpodobněji pochází přímo z místa svého prvního objevení, z Anglie, a to ze spojení s'language, tedy něčí jazyk (v souvislosti se zaměřením naší práce tedy např. footballer's language, v překladu mluva fotbalistů). (Hubáček, 1988) Podle Františka Kopečného je slovo slang původem skandinávské a je dějovým jménem ke slovu sling, což znamená vrhat či házet, a dříve označovalo jazyk žebráků (Kopečný, 1982). Ovšem není vyloučeno, že pochází z jiného jazyka, např. z norštiny, cikánštiny, nebo z anglických dialektů a mělo původně zcela jiný význam. (Hubáček, 1988)

Jak jsem již naznačila, slang je živou součástí jazyka. Důkazem je neustálý zájem o tuto problematiku, které se věnuje mnoho jazykovědců, zde je třeba vyzdvihnout pořádání konference o slangu a argotu v Plzni, snaha o zmapování slovních fondů jednotlivých podoblastí slangu a také nepopíratelný nárůst a změny v jeho slovní zásobě. V další kapitole tedy stručně předkládám některé teorie slangu od významných jazykovědců, kteří přispěli svými pracemi k poznání této oblasti.

2. Slang z pohledu jazykovědců

J. Hubáček ve svém díle přichází s jedním z možných důvodů zájmu o slang a to s tím, že slang stále více proniká do veřejného vyjadřování, a to hlavně díky odborníkům a publicistům. (Hubáček, 1988)

V definování slangu vidí Hubáček nelehkou záležitost vzhledem k rozdílnému chápání obsahu a rozsahu slangu u nás i v zahraničí, což podle něj souvisí i s tím, že vedle termínu slang se vyskytují další označení jako sociální nářečí, speciální nářečí, vrstevné nářečí, společenské nářečí, společenská, pracovní či vrstevní mluva, a s tím, že autoři slang i různě obsahově rozlišují. (Hubáček, 1988)

Hubáček definuje slang jako: *„svébytnou součást národního jazyka, jež má podobu nespisovné vrstvy speciálních pojmenování realizované v běžném (nejčastěji polooficiálním a neoficiálním) jazykovém styku lidí vázaných stejným pracovním prostředím nebo stejnou sférou zájmů a sloužící jednak specifickým potřebám jazykové komunikace, jednak jako prostředek vyjádření příslušnosti k prostředí či k zájmové sféře“* (Hubáček, 1988, s. 8).

Dále se Hubáček zabývá vnitřním dělením slangových názvů a to na profesní a zájmové vzhledem ke dvěma kritériím, k povaze prostředí a k nespisovnosti. Poté ovšem zmiňuje, že předpoklad, který za profesní názvy považuje *„nespisovné názvy terminologické povahy“* (tamtéž) a s tím předpokládá ryze věcnou motivaci na rozdíl od zájmového slangu, kde je motivací jazyková hra, je nespolehlivý, protože neplatí vždy, obě motivace se prolínají a přecházejí z profesní mluvy do zájmové a naopak. Tudíž je zřejmé, že jeho dělení na profesní a zájmový slang není úplně striktní a tyto dva póly mezi sebou nemají výrazné hranice, což je podle Hubáčka dáno i tím, že se dnes *„stírají hranice a rozdíl mezi činností „jen“ zájmovou a činností čistě pracovní“* (Hubáček, 1988, s. 9). Podobně je to i s hlediskem spisovnosti a nespisovnosti, názvy z obou oblastí jsou někdy na dělicí čáře spisovného a nespisovného jazyka a jindy jsou jasně a výrazně nespisovné. (Hubáček, 1988)

Hubáček nastiňuje i dělení podle dalších kritérií, a to podle stáří na obecně známé ose archaismy – časově bezpříznaková slova – neologismy, podle expresivity na expresivní (citový vztah či jazykový humor) a neexpresivní, z hlediska formy jsou podle Hubáčka slangy převážně jednoslovného rázu, víceslovné názvy jsou početně výrazně

menší skupinou, a dle podnětu či motivace vznikají nová slova buď transformačními, nebo transpozicičními postupy. (Hubáček, 1988)

Co se týče onomaziologické motivace, tu Hubáček vidí jak v potřebě pojmenovávat nové jevy skutečnosti, tak nově pojmenovávat již pojmenované jako výraz originality, hravosti a aktuálnosti. (Hubáček, 1988)

Znaků v mluvnické stavbě slangu je podle Hubáčka velmi málo, zvýšená frekvence vybraných syntaktických schémat, eliptičnost ve skladbě, hláskové alternace a využívání tvarů a způsobů tvoření v tvarosloví, které jsou progresivní. (Hubáček, 1988) Hubáček ovšem říká, že: „*tyto rysy však jsou spíše projevem mluvnosti neoficiálních nebo polooficiálních projevů a nelze je proto klást na stejnou úroveň jako zcela zřetelné rysy lexikální*“ (Hubáček, 1988, s. 7)

J. V. Bečka definuje slang jako „*komplex jazykových prostředků, jimiž se dorozumívá speciální skupina lidí na speciálním pracovišti o prostředcích a výkonech při speciálním druhu práce.*“ (Bečka) Řadí ho mezi varianty mluvené řeči kolokviální. (Bečka, 1982, In Sborník přednášek z II. konference o slangu a argotu v Plzni). Slangy jsou podle něj jednou z nejdůležitějších variant běžné mluvené řeči a žijí přítomností. Dělí je na profesionální a zájmové. U zájmových se ovšem pozastavuje a zamýšlí nad tím, zda je lze považovat za slangy. Uvádí příklad z kartářské záliby, při které se sedí a většinou nemluví, pokud se mluví, řeč má prvky expresivity běžné mluvené řeči, do níž jsou přimíchány slangové prvky. Základními podmínkami vzniku slangu je speciální práce, speciální pracoviště a ustálený kolektiv lidí. Mají svou stránku profesionální a expresivní (Bečka, 1983, In Sborník přednášek z II. konference o slangu a argotu v Plzni). Již z toho je možné vidět Bečkův pohled na slang, kde očividně hlavní a jasný slang je ten profesionální. Ve svém článku *Slang a diferenciace v běžné mluvené řeči* se dále okrajově zmiňuje o sportovním slangu, který je jistým druhem zájmového slangu. Je dvojitý, tzn. je profesí i zájmem. (Bečka, 1987, In Sborník přednášek z III. Konference o slangu a argotu v Plzni)

A. Kellner ve své práci užívá termínu vrstvová nářečí, která definuje jako: „*Takové soubory výrazových prostředků, kterými se od sebe navzájem odlišují uživatelé národního jazyka vlivem jistým společenských činitelů a kterých užívají určité společenské vrstvy, určené zpravidla třídně*“ (Kellner, 1954, s. 74). Tato vrstvová nářečí vymezuje oproti nářečím místním v několika ohledech. Především tedy podle Kellnera nemají vlastní

gramatickou stavbu a základní slovní zásobu, slova přejímají buď z celonárodního jazyka, nebo z různých místních nářečí. Jelikož jsou tedy závislá na národním jazyce, nejsou samostatná, a tudíž nutně musí časem vyhynout, na rozdíl od místních nářečí, která se mohou stát samostatnými jazyky. Jejich užívání se týká pouze určité uzavřenější skupiny lidí, mají třídní charakter. Vůči národnímu jazyku se vrstvová nářečí snaží neustále vylučovat a odlišovat. Dalším rozdílem je, že tato mluva není nikdy jedinou formou jazyka uživatelů, vždy funguje vedle místního nářečí nebo národního jazyka. (Kellner, 1954)

Kellner dělí vrstvová nářečí na několik hlavních typů. Prvním typem je mluva lidí se stejným zaměstnáním, kdy každé zaměstnání má své specifické termíny a obraty, které nejsou obecnou znalostí. Mluva tohoto okruhu lidí podle Kellnera vyplynula z věcných potřeb jejích uživatelů a od běžného jazyka se liší pouze terminologií. Uživateli mluvy druhého typu jsou členové zájmových skupin. A tuto mluvu Kellner nazývá slangem. Hlavním znakem je osobní citový vztah k pojmenovávanému. Posledním hlavním typem je mluva společensky izolovaných vrstev, kterou Kellner nazývá hantýrkou nebo argotem. Hlavním rysem je tu snaha o utajení, obzvláště typické je užití běžného slova ve zcela jiném významu. Kellner dále uvádí rozdíl mezi prvním typem vrstvové mluvy na straně jedné a druhým a třetím na straně druhé. Slang a argot na rozdíl od profesní mluvy dávají slovům nový význam nebo nahrazují běžná slova jinými. (Kellner, 1954)

Kellner dále uvádí, že sociální rozdíly v mluvě můžeme vidět i v mluvě mužů a žen a to hlavně tam, kde nemají stejné postavení ve společnosti, což už v současné době samozřejmě připadá v úvahu jen na malém procentu území. Tyto rozdíly lze vidět i v používání spisovného a nespisovného jazyka dle toho, s kým daný člověk hovoří. Dříve byl spisovný jazyk považován za mluvu vyšší sociální vrstvy, takže lidé z nižších vrstev v komunikaci s vyššími vrstvami používali spisovného jazyka místo svého nářečí. To lze dnes vidět například u studentů, kteří při komunikaci s učiteli používají mluvu spisovnou, přestože při komunikaci s ostatními mluví nespisovně. Dále v jazyce jsou přítomny i rozdíly věkové. Zde Kellner výrazně odděluje hlavně mluvu dětskou. (Kellner, 1954)

Kellner také nastiňuje osud vrstvové mluvy. Sociální dialekty existují tak dlouho, dokud existuje společenská vrstva, která je užívá, proto dnes už většinou patří k minulosti. Stejný osud předpovídá i argotu, který bude mizet společně s tím, jak budou mizet nepracující lidé. Za to slang má předpoklad pro rozšíření a vznik nových podoblastí. (Kellner, 1954)

P. Hauser chápe slang z širšího pohledu: „*Nespisovná slovní zásoba spjatá se sociálním prostředím, a to pracovním nebo zájmovým*“ (Hauser, 1980, s. 23). Slang tedy podle něj označuje veškerou sociálně diferencovanou slovní zásobu. Neztotožňuje se s dělením na slovní zásobu profesionální a slangovou, protože jazykové rozdíly, které by měly rozlišovat tyto dvě skupiny, nejsou jednoznačné a neodpovídají skutečnosti. (Hauser, 1980)

Co se týče znaků slangu, nepovažuje za ně synonymičnost ani úsilí o aktualizaci jazyka, to je dle Hausera spíše znakem jazyka celkově, jazyka živého a mluveného. (tamtéž)

Hauser se vyjadřuje i k synonymním pojmenováním slangu. Nářečí sociální či sociální či stavovský jazyk jsou podle něj nesprávná označení vzhledem k tomu, že slang nemá vlastní mluvnickou stavbu ani úplnou slovní zásobu, je jen úzkou vrstvou specifických slov navrstvených na slovní zásobě nářečí nebo obecné češtiny. (tamtéž)

Hauser dále vymezuje termín profesionalismy jako nespisovné odborné výrazy, které mají značný podíl ve slovní zásobě slangu. Vyskytuje se u pracovních a zájmových skupin. Od termínů spisovných se liší tím, že většinou nejsou v obecném povědomí a nejsou normovány. Ovšem mezi spisovnými termíny a profesionalismy nejsou zřetelné hranice, oba dva typy termínů ze sebe navzájem čerpají, což je hodně znát ve sportu. (tamtéž)

Slang zaniká, pokud ztratí svého nositele. Některé slangy tak známe pouze z historických pramenů. (tamtéž)

Argot je u Hausera oddělen, ale dostává se do vztahu se slangem při tzv. argotizování, tzn., když slang přebírá prvky a slova argotu. (tamtéž)

F. Cuřín a kolektiv užívají termínu sociální nářečí, tzn. „*soubory výrazových prostředků, které vznikly v souvislosti se společenským, sociálním rozvrstvením nositelů jazyka*“ (Cuřín a kolektiv, 1975, s. 164). Užívání tohoto nářečí je tedy omezeno na rámec těchto skupin. Tyto útvary se opírají o obecnou češtinu či některé místní nářečí, jelikož nemají vlastní strukturu. (Cuřín a kolektiv, 1975)

Zvláštnosti jsou jen ve slovní zásobě a frazeologii, na základě jejich zkoumání kolektiv autorů vyděluje tři typy sociálního nářečí: stavovské jazyky, slangy a argot.

Stavovské jazyky či profesionální nářečí jsou typické tím, že jejich slova mají ráz odborných termínů. Je u nich také snaha o určitost. Slangy a argot jsou vymezeny společně, protože mají několik společných znaků. Hlavním znakem je záměrná deformace lexikálních prostředků, poté obliba významových posunů a synonym. Rozdíl je poté v tom, že motivací těchto jazykových her u slangu je touha po originalitě, zatímco u argotu je to snaha o utajení. (tamtéž)

F. Jílek užívá sousloví stavovské jazyky. Píše, že „*lidé spojení stejnou prací svého povolání mají k sobě bližší a hojnější vztahy než k ostatním členům společnosti a jejich mluva má společné rysy, odlišné od mluvy jiných stavů*“ (Jílek, 1932, s. 26). Skupiny lidí si vybírají různá povolání a s tím nutně přichází i jiné sféry zálib, rozdílně vymezená oblast představ a pojmů, což se musí projevit v mluvě. Tyto jazyky se také nazývají zvláštními jazyky, Jílek je souhrnně nazývá slangem. Podle něj se to ovšem týká pouze mluveného jazyka. (Jílek, 1932)

Vyskytují se zde odborné názvy i známá slova, která se významově specializují podle skupin, zachovávají i některá slova jinak zaniklá a na druhou stranu tvoří novotvary. Také se zde vyskytují výpůjčky z cizích jazyků. Odlišují se hlavně slovníkem a frazeologií. Je tu znát značná synonymičnost, elipsy, dysfemismy a eufemismy. (Jílek, 1932)

Do sociální mluvy Jílek řadí různá zaměstnání, i ta obyčejná, a jako zvláštní skupinu vymezuje mluvu vojáků, námořníků, studentů, sportovců a herců. Spojujícím znakem pro všechny tyto skupiny je snaha o novost a s tím související odpor ke všednímu a opotřebovanému. (Jílek, 1932)

Podle Jílka slangem mluví lidé mladí, a proto není překvapením, že je tu znát vtíp, rozmar, ironie a smělé změny významů slov. A protože opakovaný vtíp již není vtípem, je zde neustálé vymýšlení a pozměňování. Slang má i některé znaky společné všem národům, např. označování hlavy pomocí názvů plodů. (Jílek, 1932)

Slang je jakýsi sport, výraz pocitu o duševní převaze a hravosti. Nedá se přesně oddělit od argotu, jelikož mnohý materiál je společný oběma skupinám. Jak slangová, tak argotická slova často přechází do obecné češtiny, oba užívají obvyklých výrazů, které podrobují změnám ve významu. Ale jsou tu i změny ve vnější podobě. Co se týče slova přejímaného ze slangu do obecné češtiny, vstupuje do nových vztahů, jeho význam se

rozšiřuje. A má-li slovo dva významy, jeden v obecném jazyce, druhý ve slangu či argotu, může být v rámci stavovské mluvy užito všech synonym, která slovo v obecném jazyce nabízí. (Jílek, 1932)

U V. Ertla je slang „*způsob řeči, který se rodí v ulicích velkých měst; nenáleží určité vrstvě společenské ani určitému stavu, nýbrž všem, kdo jsou proň psychologicky disponováni.*“ (Ertl, 1924, <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=1071>, 7. 2. 2011, 19:36) Výrazy tvořící tento slang vznikají podle Ertla vědomě a účelně a tím se liší od vulgárního jazyka. Psychologickým základem slangu je snaha o používání a produkci výrazů, které jsou originální, vtipné a překvapující až zarážející.

Změny, které v jazyce nastávají díky slangu, se týkají lexika, především tedy slang dává slovům nový význam a vybírá si podle Ertla taková slova, u kterých bude výsledek změny vtipný až groteskní. U slangu je oblíbená nadsázka, dále vkládání náhodných, někdy až nesmyslných slov do ustálených úsloví. Po formální stránce slang spisovný jazyk komolí či přetváří, zde jsou oblíbené zkráceniny a zaměňování přípon jinými. (Ertl, 1924)

Ertl dále uvádí, že slang má každý z jazyků, protože je to v lidské povaze. Ale zároveň je toho názoru, že slang má jen minimální špatný vliv na spisovný či hovorový jazyk, protože se nedotýká struktury a vnitřní podstaty jazyka. (tamtéž)

Článek v Naší řeči, ve kterém se Ertl rozepisuje o slangu, byl reakcí na článek v Českém lidu, který napsal O. Svoboda, a je vlastně nejspíš první zmínkou o slangu u nás. Takže článek obsahuje i poznámku, že by bylo dobré, aby se někdo odborně slangu začal věnovat. Ertl slang nedoporučuje, svým článkem ho chtěl objasnit, ale říká, že pro lingvisty je zajímavým pramenem. (tamtéž)

Výčet jazykovědců a jejich teorií samozřejmě není kompletní, uvedla jsem jen některé z nich a to z toho důvodu, že ostatní jazykovědci a jejich teorie se v zásadě shodují s některou z teorií, které jsem výše uvedla.

V této práci je na slang nahlíženo ze širšího pohledu, tedy ve shodě s Hauserem ho považuji za nespisovnou vrstvu jazyka, která je spjata s určitým prostředím, které je buď zájmové, nebo profesní. Vzhledem k tématu a znalosti sportovního prostředí nedělím slang na zájmový a profesní, jelikož sport může být jak zájmem, tak profesí, nebo také obojím současně.

Slang se dotýká hlavně slovní zásoby, jsou tu zřetelné tendence k hravosti a komicnosti. Hojně se zde vyskytuje zkracování slov, přenášení významu a synonymičnost. Vyskytují se zde i některé opakující se syntaktické jevy, hlavně elipsy.

Co se týče motivace slangových pojmenování a jejich užívání, jsem toho názoru, že motivací je jazyková hra, posílení soudržnosti a uzavřenosti prostředí, snaha o specifikaci a přesnější označení některých jevů a někdy také snaha o utajení, což se dotýká hlavně sportovního slangu, kde je vznik některých slov důsledkem snahy o skrytí taktiky před soupeřem.

3. Přezdívky jako součást slangu

Za přezdívku považuji „*neúřední, doplňkové vlastní jméno, které většinou charakterizuje osoby, místo n. věci a vztahuje se k povolání, vlastnostem, původu atd. nositele jména. Může obsahovat pozitivní nebo negativní hodnocení*“ (Karlík, Nekula, Pleskalová, 2002, s. 354).

Domnívám se, že přezdívky jsou součástí každé profesní či zájmové skupiny. Podporují její uzavřenost a soudržnost. Pokud některý z členů skupiny nemá přezdívku, je to nejspíše z toho důvodu, že je v kolektivu nový, i když samozřejmě jsou případy, kdy je důvodem nevýraznost takového člověka. Stejně jako ostatní slangové výrazy jsou přezdívky výrazem jazykové hry, vyjádřením příslušnosti k určité skupině, někdy také prostředkem k utajení.

Dle Spala musí přezdívka obsahovat dva typické znaky, aby mohla být brána jako slangová, a to být „*vlastním jménem a být složkou slangu*“ (Spal, 1983, s. 63, In Sborník přednášek z II. konference o slangu a argotu v Plzni). Tyto znaky dále vysvětluje: „*Slangové vlastní jméno označuje tedy jedinečný pojem z kolektivního prostředí a způsobu života charakterizovaného slangem*“ (Spal, 1983, s. 63, In Sborník přednášek z II. konference o slangu a argotu v Plzni). Spal naráží i na problematiku přenášení přezdívek. To se děje jako důsledek toho, že jednotlivé kolektivy nejsou od sebe izolovány. Takové případy později dokáží na sesbíraném materiálu přezdívek.

Hauser vidí pohled na slangové přezdívky jinak, říká: „*slangové přezdívky chápeme totiž šíře, jako ty, které žijí v sociální skupině a slouží tu k označení konkrétní osoby jako její vlastní jméno, rozhodující je tedy převzetí přezdívky kolektivem a její užívání.*“ (Hauser, 1987, In Sborník přednášek z III. konference o slangu a argotu v Plzni, s. 82) Pro Hausera je tedy důležitá ustálenost přezdívek.

Hauser přezdívky řadí do citové oblasti slangu, mohou vzniknout pouze ve skupině, která má těsné a důvěrné vztahy. Tento názor jen podporuje mou myšlenku, že přezdívky jsou velmi důležitou součástí sportovního slangu, kde v jednotlivých oddílech a družstvech vznikají pevné a důvěrné vztahy na základě shodného či podobného vztahu k vykonávané činnosti, důvěry, kterou v sebe členové musí mít, emocí, které společně sdílejí na hřišti a pravděpodobně i mimo něj. (Hauser, 1987, In Sborník přednášek z III. konference o slangu a argotu v Plzni)

Přesto přezdívka má i jinou než citovou funkci. Stejně jako ostatní slangová slova je snahou o ekonomické a výstižné vyjádření, někdy má i rozlišovací funkci (v případě, že jsou v týmu např. dvě Terezy) a jak jsem zmínila výše, může mít i funkci utajovací, to nastává v případě, že soupeř zná jména svých protihráčů a ti z nějakého taktického důvodu chtějí zatajit, na koho na hřišti mluví. Toto vše je důvodem, proč jsou dle mého názoru přezdívky součástí sportovního slangu. (Hauser, 1987, In Sborník přednášek z III. konference o slangu a argotu v Plzni)

P. Hauser přezdívky dělí podle pramene vzniku na dva základní typy: na ty, které vycházejí z různých znaků osoby (vnější vzhled, povahové rysy a chování) a ty, které vznikly z příjmení. (Hauser, 1987, In Sborník přednášek z III. konference o slangu a argotu v Plzni) V této práci se s tímto dělením ztotožňuji, ale na základě sesbíraného materiálu k němu dále přidávám přezdívky vzniklé z křestního jména, kde mám jediný příklad tohoto druhu, je to tedy zřejmě ojedinělý způsob tvoření těchto slov.

Přezdívkami konkrétně se budu zabývat níže, přímo v rámci sportovního slangu.

4. Aspekty slangu

V této kapitole uvedu aspekty slangu, na které nahlížím ve shodě s J. Hubáčkem (Hubáček, 1979), který se tomuto tématu důkladně věnoval. Uvádím je z důvodu komplexnosti teoretických poznatků o tématu slangu.

Na slang nahlížím z hlediska jazykového a mimojazykového, tato hlediska se samozřejmě prolínají a navzájem se ovlivňují, jejich konkrétní a praktické vydělení tedy není zcela možné, ale v teorii to lze, což je důležité pro charakteristiku slangu.

Mezi jazykové aspekty řadím nespisovnost, komunikativní funkčnost, využívání produktivních onomaziologických postupů při tvoření slov, systémovost, snahu o pojmovou diferenciaci, stav odborné terminologie, vyjadřování expresivity a vhodnost pro mluvené projevy.

Do mimojazykových aspektů zařazuji stupeň uzavřenosti prostředí, jeho stáří, tradici a rychlost vývoje, věkové a sociální složení příslušníků a psychické faktory. Tyto aspekty se samozřejmě budou lišit oddíl od oddílu a budou se na slangu podílet nestejnou měrou.

4. 1 Aspekty jazykové

4.1.1 Nespisovnost

Nespisovnost je základním aspektem, který charakterizuje slang. Slangová slova totiž chápeme jako synonyma ke spisovným slovům, často k odborným termínům. Samozřejmě ovšem nejsou všechna slangová slova stejnou měrou nespisovná, některá jsou na hranici spisovnosti a nespisovnosti, některá jsou rozhodně nespisovná. Pokud je synonym více, existuje-li tedy synonymní řada, lze ji umístit na osu spisovnost-nespisovnost, kde lze vidět pohyb od spisovného slova ke slangovému, tedy nespisovnému.

4.1.2 Komunikativní funkčnost a využívání produktivních onomaziologických postupů

Použití slangového výrazu je často vyhověním aktuálním požadavkům, jako jsou stručnost, výstižnost a jednoznačnost. To často dokládá i univerbizace, která je velmi frekventovanou motivací pro vznik slangových názvů, což dokazuje už jen fakt, že víceslovná pojmenování se ve slangu vyskytují v minimech případů. Univerbizace se uplatňuje při tvorbě nových slov, tedy primárně, ale i při transformačních onomaziologických postupech, tedy sekundárně.

4.1.3 Systémovost

I slangové výrazy dohromady tvoří systém, lze mezi nimi rozeznat souvislosti, vzájemné působení a závislost, a to jak v rámci slangu obecně, tak i uvnitř jednotlivých typů slangu. Například tedy se v rámci jednoho slangu pojmenovávají i objekty, které mají své spisovné pojmenování, které vyhovuje požadavkům na stručnost, jednoznačnost a výstižnost, protože jsou součástí objektů řady, ve které se ostatní slova označují slangově. Dále se tento aspekt vyskytuje u všech slangů, které mají silný sklon k jazykové hře a expresivitě.

4.1.4 Snaha o pojmovou diferenciaci

Pojmová diferenciaci je závislá na prostředí a pojmenovávacích potřebách, v rámci jednotlivých slangů je tedy přítomna v rozdílné míře. Slang může pojmovou diferenciaci zvětšit, což se odehrává v případech, kdy je dosavadní pojmová diferenciaci již nedostačující z důvodů větší specifikace určitého objektu či jevu, ale zároveň může z několika pojmů udělat jeden univerzální z důvodu nepotřebnosti užší diferenciaci. Pojmová diferenciaci se může projevit i jako odpor k tomu, co je mimo prostředí slangu často používáno a v rámci prostředí je to málo výrazné. Diferenciaci tohoto druhu se může zdát i jako důsledek pojmenovávací intenzifikace.

4.1.5 Stav terminologie

Stav terminologie znamená její propracovanost, přístupnost a stupeň praktického užívání odborného názvosloví. Tento stav se odvíjí od podmínek, které nebyly pro všechny slangy stejné (např. u některých tradičních starších prostředí byla terminologie dotvářena až po vzniku Československa), příčiny nepropracované či neúplně terminologie tedy byly mimo jazyk – v politické situaci. U těchto oblastí byly slangové výrazy původně neutrální a neexpresivní. Ve spoustě jiných oborů se slangové názvy rozvíjely zároveň s domácí terminologií nebo i dodatečně. Existuje ale několik případů, kdy se terminologie obohacuje ve slovní zásobě slangu, tím slangové slovo ztrácí svou nespisovnost a stává se termínem.

4.1.6 Expresivita

Expresivita je významným aspektem slangu. Nicméně stejně jako ve spisovné slovní zásobě, i ve slangu vedle sebe existují slova neutrální sloužící k věcné potřebě a slova s různým stupněm expresivity. Takže ne všechna slangová slova mají expresivní ráz.

4.1.7 Vhodnost pro mluvené projevy

Slangové názvy jsou při svém tvoření určovány požadavky na vyhovění specifické povaze mluvených projevů. Dále je pro ně příznačné, že jsou to vždy názvy popisné, motivované, to znamená, že nejsou značkové a nemotivované.

4.2 Aspekty mimojazykové

4.2.1 Stupeň uzavřenosti prostředí

Tento faktor není u všech slangových prostředí stejný, existují prostředí společnosti uzavřená, polozavřená nebo otevřená. Tento faktor ovlivňuje ustalování slangu i jeho šíření mimo okruh tohoto prostředí.

Vliv na slang má i stáří, tradice a rozvoj daných prostředí. Některé okruhy už zanikly, jiné nově vznikají nebo se výrazně mění, další si drží svůj ráz po dlouhou dobu. Z toho vyplývá, že některé slangové názvy už najdeme jen v literatuře, některé z nich už na nás působí jako zastaralé.

4.2.2 Složení příslušníků prostředí

Slang ovlivňuje věk příslušníků, jejich pohlaví, vzdělání, záliby, vlastnosti, apod. Pro určitá prostředí jsou typičtí např. mladí lidé, takže je zde velmi zřetelná snaha o vtipnost, originalitu a hravost. Záleží také na stálosti účastníků, někdy se velmi rychle střídají, jinde jsou stálí.

4.2.3 Psychické faktory

Psychické faktory výrazně ovlivňují slang. Jejich projevy jsou hlavně dvěma způsoby. Za prvé jako snaha o originalitu a vyjádření výjimečnosti provozované činnosti, za druhé snaha o začlenění do určité skupiny či demonstrace vlastní příslušnosti k tomuto prostředí, což umožňuje fakt, že používání slangového výraziva se bere jako znak příslušnosti k danému prostředí. (Hubáček, 1979)

5. Tvoření slangových pojmenování

Slang je součástí národního jazyka, a proto je přirozené, že svou slovní zásobu rozšiřuje stejnými způsoby. Tedy nové názvy tvoří jak postupy transformačními, tedy slovotvornými, tak postupy transpozičními, které využívají názvů již hotových, existujících.

Pojmenovávací akt je složitý a to z několika důvodů, za prvé je to dvoustrannost pojmenování, tedy fakt, že má svou stránku obsahovou i formální, a za druhé je nutno také vnímat, že pojmenování není izolované od ostatních slov, jsou mezi nimi různé vztahy, které se musí brát v potaz. Je tedy možné nahlížet na tvoření těchto pojmenování z pohledu z některé z výše uvedených rovin.

Slangová slova jsou popisná, motivovaná, a plnovýznamová. Z hlediska slovních druhů jsou nejvíce zastoupena podstatná jména a poté slovesa. Příslovce a přídavná jména se vyskytují v malém množství.

Na způsoby tvoření slangových pojmenování nahlížím ve shodě s Hubáčkem, tudíž mezi transformační postupy řadím odvozování, skládání, zkracování, kalkování, mechanické krácení a překrucování, a mezi transpoziční postupy řadím metaforické a metonymické přenášení (sémantické tvoření), přejímání a tvoření názvů víceslovných. Zde je třeba podotknout, že Příruční mluvnice češtiny jako další způsoby sémantického tvoření uvádí specifikaci a generalizaci významu a abstraktizaci a konkretizaci významu. (Příruční mluvnice češtiny, 1995) Domnívám se však, že ve slovní zásobě slangů je to tak málo častý a výrazný jev, že ho není potřeba vydělovat z metaforického či metonymického přenášení jako zvláštní způsob tvoření slov. Dále Hubáček v jedné ze svých publikací vyděluje mechanické krácení a překrucování na pomezí mezi transformačními a transpozičními postupy (Hubáček, 1971), nicméně v této práci jsou řazeny mezi postupy transformační, což zdůvodním níže.

Motivací pro vznik nových pojmenování, je podle Hubáčka, jak již bylo zmíněno výše, potřeba pojmenovávat nové jevy, nebo dát nová jména už pojmenovanému z důvodu aktualizace jazyka, snahy o originalnost, vyjádření smyslu pro hravost. (Hubáček, 1979)

Na následujících stránkách se budu podrobněji věnovat jednotlivým onomaziologickým postupům, které doložím vlastními příklady ze slovníků čtyř výše jmenovaných sportů.

5.1 Postupy transformační

Výsledkem transformačních postupů jsou nová slova.

5.1.1 Odvozování (derivace)

Tento způsob tvoření slangových slov je velmi frekventovaný. Nová slova vznikají buď pomocí přípon (sufixů), tento proces se nazývá sufixace, předpon (prefixů), dochází tedy k prefixaci, kombinací obou předešlých možností, zde jde o postup prefixačně-sufixační, nebo je k derivaci použita koncovka, nastává tedy konverze.

K sufixaci dochází v případě, že za slovní základ je připojen sufix (přípona). V opačném případě, tedy je-li slovotvorný formant připojen před slovní základ, tzn. je připojena předpona (prefix), dochází k prefixaci. Pokud je k základu slova přidána přípona i předpona, jedná se o prefixačně-sufixační postup. Konverze nastává v případě, kdy je změněna koncovka nebo se mění slovnědruhovú charakteristika slovotvorného základu.

Příklady:

Sufixace: *lajn-ova(t)* – kreslit čáry na antukovém hřišti (ze slangového slovníku volejbalu)

Prefixace: *u-pinka(t)* – porazit soupeře neútočnou hrou (ze slangového slovníku volejbalu)

Prefixačně-sufixační postup: *za-blok-ova(t)* – zabránit soupeřově smeči v projití na vlastní stranu hřiště pomocí obrany na síti (ze slangového slovníku volejbalu)

Konverze: *pomezí* – pomezí rozhodčí (ze slangového slovníku fotbalu)

5.2.2 Skládání (kompozice)

Kompozice je oproti derivaci málo využívaným postupem v oblasti tvoření nových slov v oblasti slangu. Výsledkem procesu skládání jsou složeniny vlastní, nevlastní a hybridní. Složeniny vlastní nemůžeme rozdělit na slovní spojení, kdežto ze složenin nevlastních je možno vytvořit slovní spojení, i když většinou s obráceným slovosledem. Co se týče hybridních složenin, ty využívají mezinárodních slovních základů. Podle Hubáčka jsou na hranici mezi slangovým slovem a termínem. Motivací pro skládání je nejčastěji snaha o ekonomičnost vyjádření. Příkladem složeniny vlastní je *jednonožka*, tedy vyjádření pro smeč po odrazu z jedné nohy (ze slangového slovníku volejbalu).

5.2.3 Zkracování (abreviace)

Zkracování je málo frekventovaný způsob tvoření slov, to se týká jak celé slovní zásoby, tak slovní zásoby slangů. Je motivováno opět snahou o ekonomičnost výrazu. Výchozím základem jsou několikanásobná sdružená pojmenování, ze kterých vznikají buď iniciálové, nebo skupinové zkratky (neboli zkratková slova). Iniciálové zkratky vznikají z prvních písmen několikanásobného pojmenování, skupinové vybírají z výchozího pojmenování skupiny písmen či hlásek s přihlédnutím k mluvené podobě vzniklé zkratky. Příkladem zkracování je *avéelka*, což je amatérská volejbalová liga (z volejbalového slangu).

5.2.4 Kalkování

Kalkování využívá cizích slov. Jedná se o napodobení cizího základového slova pomocí domácích jazykových prostředků. Slova bývají doslovně překládána. Mohou také vznikat tzv. polokalky, tzn. část cizího slova se přeloží, část zůstane nepřeložena. V sesbíraném materiálu se ovšem kalk nevyskytuje.

5.2.5 Mechanické krácení

Tento slovotvorný postup je ve slovní zásobě slangů obvyklý. Nové pojmenování vzniká ze základového slova, které je delší a zvukově složitější oproti z něj vzniklému slovu. Motivací je jasně snaha o ekonomii výrazu, tedy o kratší i zvukově jednodušší pojmenování. Nově vzniklá slova převážně mají zredukovaný počet slabik a zjednodušené souhláskové skupiny. Často projevují tendenci k otevřeným slabikám. Příkladem mechanického krácení je slovo *repre*, tedy reprezentace. Toto slovo je nejspíše součástí každého sportovního slangu, ve kterém je možnost reprezentovat ČR.

5.2.6 Překrucování

Principem překrucování je upravování, přetváření či dotváření základových pojmenování. Motivaci vidím ve snaze o odlišení či jako projev hravosti. Podle Hubáčka je rozlišení slov vzniklých tímto slovotvorným postupem obtížné (Hubáček, 1971). Příkladem takového slova by mohl být *liberátor*, tedy hráč, který je specializován na příjem a zaskakuje za hráče zadní řady (z volejbalového slangu). Toto slovo vzniklo přidáním

přípony –tor za slovo libero, které vyhovuje po všech stránkách. Vznik nového slova je zde tedy opravdu motivován jen jazykovou hrou a snahou o originalitu.

Jak již bylo zmíněno výše, poslední dva jmenované postupy jsou na hranici mezi postupy transformačními a transpozičními. Nezapadají zcela ani do jedné kategorie. Jejich výsledkem jsou nová slova, ale význam je zachován, může docházet pouze k jeho modifikaci. Nicméně je řadím mezi postupy transpoziční z toho důvodu, že dominantní je z mého pohledu fakt, že vzniklo nové slovo. U postupů transpozičních je využito již existujících slov, vzniká nový význam, aniž by zanikl význam původní, rozšiřuje se tedy počet významů, což se u mechanického krácení a překrucování neděje.

5.2 Postupy transpoziční

Při tvoření slov těmito postupy se využívá již existujících pojmenování, vzniká tedy pouze nový nebo upravený význam. Názvů hotových využívá i přejímání, které patří mezi transformační postupy, ovšem transpoziční postupy na rozdíl od přejímání využívají domácí slovní zásoby.

5.2.1 Sémantické tvoření

5.2.1.1 Metaforické přenášení

Tento postup je ve slangu velmi frekventovaný. Jde o přenesení významu na základě vnější podobnosti (barva, tvar, apod.). Motivací je věcný důvod nebo potřeba expresivního vyjádření. Na základě toho vyděluje Hubáček dva druhy metaforizace. Pokud je metaforické pojmenování výsledkem snahy o věcnost, je zde záměrem jednoduchost, jednoznačnost, zřetelnost a výraznost. U expresivních důvodů vzniku metaforického názvu je věcná souvislost méně nápadná. (Hubáček, 1971)

Příkladem takového pojmenování je slovo *roláda*, tedy rotované podání, které vzniklo na základě podobnosti pohybu, při kterém se roluje roláda (ze slangového slovníku volejbalu).

5.2.1.2 Metonymické přenášení

Oproti metaforizaci je metonymizace méně častým způsobem tvoření nových pojmenování. Nový význam vzniká na základě prostorových, časových, funkčních či jiných spojitostí. Podle Hubáčka je motivací spíše snaha po stručnosti, než po expresivním vyjádření. Hubáček opět na základě druhu motivace vyděluje dvě skupiny metonymických pojmenování. Do první skupiny řadí pojmenování, které „*je výchozí nebo blízce příbuzné substantivum, z něhož bylo odvozeno rozvíjející adjektivum ve víceslovném pojmenování*“ (Hubáček, 1971, s. 35). Druhá skupina také většinou využívá pojmenování víceslovných, a to na základě nějaké souvislosti či spojitosti. (Hubáček, 1971)

Příkladem pojmenování na základě metonymického přenášení je slovo *kolíbka*, které vzniklo na základě podobného houpavého pohybu, je to zhoupnutí se na zádech po příjmu (ze slangového slovníku volejbalu).

5.2.2 Přejímání

Podstatou přejímání slov je jejich adaptace v domácí slovní zásobě. Podle Hubáčka (1971) je tento způsob tvoření omezený, nicméně ve sportovním slangu je podle mě frekventovaný, o čemž pojednám v kapitole o sportovním slangu. Podle Příruční mluvnice se nevyužívá pouze cizích slov, ale může docházet i k přejímání v rámci domácí slovní zásoby, z dialektů, z archaismů, apod. Motivací přejímání ve slangu může být nedostatečná terminologie, snaha po expresivním vyjádření, snaha po zachování specifčnosti pojmu v určitém prostředí, apod. Proces adaptace přejatých slov je různý. Jednou možností je přidat k cizímu základu domácí příponu, dalším způsobem může být zvuková úprava či zjednodušení základového slova nebo zjednodušení pomocí vynechání jednoho z morfémů či jeho nahrazení domácím formantem. Příkladem je slovo *lajna*, které označuje postranní čáru hřiště (ze slangového slovníku volejbalu). Bylo přejato z anglického *line*.

5.2.3 Tvoření víceslovných názvů

Východiskem pro tvorbu víceslovných pojmenování jsou již existující slova, jejichž spojením vzniká nový význam. Tvoří se sdružená pojmenování (sousloví) a frazeologická spojení (frazologismy). Tento typ tvoření je ve slangu málo frekventovaný, jednak je proti jazykové ekonomičnosti, o kterou se slang snaží, jednak často taková spojení přechází k termínům. Typickým příkladem frazeologismu je *malá domů*, což je vyjádření pro fotbalovou přihrávku vlastnímu brankáři (přejato tedy ze slangového slovníku fotbalu), příkladem sousloví je *kulhavý běh*, což znamená běh, při kterém pracuje pouze jedna noha (ze slovníku atletiky).

II. Sportovní slang

1. Obecná charakteristika

Jak již bylo zmíněno, sport v sobě zahrnuje profesní i zájmový slang. Ať již se to týká aktivního hraní či sledování, komentování, novinářské činnosti atd. Nastává zde i situace, že sport je pro člověka jak profesí, tak zájmem. Sportovní slang má tedy velké množství uživatelů a tím pádem i velké množství slangové slovní zásoby.

Stejně jako většina slangů i sportovní má svůj počátek v nedostatečném domácím názvosloví. Ale to není jediný důvod pro vznik slangu. Sportovní aktivity jsou doprovázeny emocemi a rychlostí, tudíž je tu hlavním požadavkem úspornost a velkou roli hrají psychické faktory, z toho vyplývá, že již existující terminologie stejně ustupuje výrazivu slangovému.

Sportovní slang má svá specifika. Jedno z nich je v oblasti šíření. Jednak ho znají i lidé, kteří sportu moc neholdují, jednak se sportovní výrazy vyvazují z prostředí sportu a objevují se i v jiných oblastech. Na tom má velký podíl práce novinářů a sportovních komentátorů. Samozřejmě má vliv i fakt, že téměř každý člověk přijde s určitým druhem sportovního slangu do styku při hodinách tělesné výchovy. Z toho poté vyplývá určitá znalost slangových výrazů mimo sportovní prostředí, kdy člověk použije pro nějakou situaci v životě např. sportovního frazému. Tak se tomu děje i v médiích. Jde tedy o šíření sportovního slangu mimo prostředí.

Uživateli sportovního slangu tedy jsou profesionální hráči, hráči, kteří sport provozují jako svůj zájem, dále sportovní komentátoři, novináři, trenéři, rozhodčí a fanoušci. Sportovní slang je tedy produkován hlavně ve spontánních a mluvených projevech, omezeněji již v projevech psaných a připravených, zvláštním případem je projev psaný a nepřipravený, kdy sportovní zpravodaj píše komentáře a popisuje průběh utkání rovnou a fanoušci sledují zápas online, tedy čtou. V určitých případech se tento slang objevuje i v literatuře, například fotbalový slang v próze E. Basse Klapzubova jedenáctka. Tvůrci převážného dílu slangových názvů sportovního slangu jsou profesionální sportovci, ostatní vyjmenovaní přispívají menší částí k tvorbě nových slov. Co se týče terminologie, ta je také dílem sportovců, jimž je sport profesí.

Sportovní slang má samozřejmě svá specifika i v oblasti tvoření slangových názvů, některé způsoby tvoření jsou velmi frekventované, některé naopak téměř vůbec. Tomu se budu věnovat níže.

Dále je zajímavé, jak tento slang využívají již zmínění novináři a komentátoři. Již bylo napsáno několik prací na téma jazykové správnosti novinových článků. Nicméně sportovní slang je i v této oblasti v určité míře zvláštní, psaní a referování o něm je ovlivňováno různými okolnostmi.

Je tedy znát, že sportovní slang je používán širokou vrstvou obyvatelstva. Pro některé lidi se stala jeho produkce zábavou a snaze o ekonomičnost výrazu a výstižnost ustupuje kreativita určitých jedinců. V některých sportovních oddílech či týmech tedy mohou být výraznější mimojazykové aspekty. Sportovní hra je v takovém případě rozšířena o hru s jazykem.

To vše se pokusím nastínit na následujících stránkách mé práce.

2. Metody, cíle, hypotézy, charakteristika respondentů a sledovaných skupin

2. 1 Metody práce a dílčí cíle

Ve své práci jsem použila metodu excerptce slangových slov z knihy J. Hubáčka *Malý slovník českých slangů*, dále z deníku Sport, z online utkání z internetu a z přímých sportovních přenosů v televizi. Těto metody bylo použito se záměrem získat slangová slova z více sportovních oblastí, aby se mohlo dojít k obecným závěrům o sportovním slangu. Dále proto, aby byl získán určitý náhled na využívání slangových slov v médiích.

Dále jsem využila metodu přímého pozorování. Účastnila jsem se zápasů stolního tenisu a fotbalu jako fanoušek a volejbalu jako aktivní hráčka i fanynka se záměrem získat co nejvíce slangových slov, která se aktivně používají, dále zhodnotit frekvenci používání těchto slov a situace, za kterých jsou užívána.

Dalším metodou byl nestrukturovaný rozhovor jednak s hráči, jednak s fanoušky. Cílem bylo zjistit přezdívky jednotlivých hráčů, povědomí spoluhráčů a fanoušků o přezdívkách ostatních, dále doplnit slovníky jednotlivých sportů a jejich slangu.

Požizování nahrávek nebylo možné, vzhledem k hlučnému prostředí na volejbalových a fotbalových trénincích a utkáních, na stolním tenise je naopak téměř absolutní ticho, takže nebylo co nahrávat.

Poslední metodou byl dotazník (viz příloha č. 4), jehož cílem bylo zjistit aktivní i pasivní znalost slangových pojmenování tří vybraných sportů u dotazovaných respondentů.

2. 2 Charakteristika respondentů

Respondenty dotazníkové metody byli muži i ženy jakéhokoliv věku i vzdělání, kteří jsou buď aktivními hráči či fanoušky jednoho či více ze tří vybraných sportů (volejbalu, fotbalu nebo stolního tenisu), nebo nejsou ani jedno z výše jmenovaného, nejsou tedy ani fanoušky, ani hráči a vybrané sporty znají pouze náhodně z televizních zpráv, z novin či z internetu.

2. 3 Hypotézy

-hypotéza – předpokládám, že pasivní slangová zásoba respondentů bude zřetelně vyšší než aktivní.

-hypotéza – předpokládám, že aktivní hráči budou znát všechna slangová pojmenování z dotazníku, s mírnými odchylkami

-hypotéza – předpokládám, že nejvyšší aktivní i pasivní znalost slangů bude u fotbalu a naopak nejnižší u stolního tenisu.

-hypotéza – předpokládám, že aktivní fanoušci, tj. ti, kteří se přímo účastní zápasů, budou znát 75% pojmenování uvedených v dotazníku.

2. 4 Charakter pozorovaných a dotazovaných skupin

Materiál ke své bakalářské práci jsem sbírala ve volejbalovém oddíle TJ Jiskra Zruč nad Sázavou, ve fotbalovém oddíle TJ Jiskra Zruč nad Sázavou, v tenisovém oddíle SKC Tennisline Zruč nad Sázavou a ve smíšeném volejbalovém družstvu Prepelky. Všechny jmenované skupiny splňují podmínky pro vznik slangu, provozují speciální činnost na speciálním prostoru a jsou ustáleným kolektivem. Každá skupina má samozřejmě svá specifika, která ovlivňují vznik a život slangových pojmenování.

2. 4. 1 Volejbalový oddíl TJ Jiskra Zruč nad Sázavou

Novodobá historie tohoto oddílu jako soustavné a organizované činnosti v oblasti volejbalu se datuje od roku 1994. Jde tedy, jak již jsem zmínila, o organizovanou činnost zastřešenou oddílem TJ Jiskra Zruč nad Sázavou. Počet členů se samozřejmě měnil, dnes je počet aktivních volejbalistů ustálen cca na čísle 30, přibližně rovným dílem se o tento počet zaslouhují ženy i muži.

Členové tohoto oddílu provozují speciální činnost, tedy hraní volejbalu, která má kolektivní charakter. Speciálním prostředím je pro tuto skupinu hrací plocha, tedy hřiště, ať již vnitřní, tedy halové, či venkovní, tedy antukové či plážové. Členové se velmi dobře znají, většina z nich je součástí oddílu minimálně 7 let, spíše více. Oddíl je smíšený, jsou tu muži i ženy různých věkových kategorií i různého vzdělání a zájmů. Skupina je polootevřená. Neskládá se pouze ze šestice hráčů na hrací ploše, ale i z ostatních, a to jak hráčů, tak trenérů a některých skalních fanoušků. Ženský i mužský tým se vzájemně dobře znají, nejsou od sebe separovány. Dá se říci, že všichni členové jsou i členy skupiny přátel, tudíž spolu často tráví i volný čas, což se odráží i na slangových pojmenováních, na jejich charakteru a hlavně na jejich šíření.

2. 4. 2 Fotbalový oddíl TJ Jiskra Zruč nad Sázavou

Fotbalový oddíl je také zastřešený oddílem TJ Jiskra Zruč nad Sázavou. Má dlouholetou tradici, funguje již přes sto let. Vychoval mnoho fotbalistů. V současné době má několik týmů, které dohromady dávají cca 60 členů. Týmy se podle potřeby vzájemně doplňují, ačkoli původně byly rozděleny podle výkonnosti a věku.

Speciálním prostředím tohoto oddílu je fotbalové hřiště, převážně venkovní, pouze v zimním období probíhají tréninky na halové ploše, kde probíhá speciální činnost kolektivního rázu, tedy hraní fotbalu. I v tomto oddíle se členové poměrně dobře znají, většina z nich je dlouholetými členy. Ovšem tuto skupinu bych charakterizovala jako otevřenou, snáze přístupnou pro fanoušky i ostatní lidi. Není to opět pouze jedenáctka fotbalistů na hřiště, patří sem i ostatní, také fanoušci, trenéři, pomezní rozhodčí a realizační tým. Členové tohoto oddílu nemají tak pevné vztahy jako oddíl volejbalistů, což je znát i na šíření přezdívek a slangových slov i mezi příležitostné fanoušky.

2. 4. 3 SKC Tennisline Zruč nad Sázavou

Tento oddíl byl založen v roce 2008, nicméně fungoval i před tímto letopočtem, ale pod jiným zastřešením a vedením. V současné době má zhruba 25 členů rozdělených do 4 družstev, ovšem v této práci se pracovalo pouze s týmem „A“, který má 6 aktivních hráčů, a to z toho důvodu, že hraje nejčastěji a je nejstabilnějším týmem.

Členové družstva se velmi dobře znají, provozují spolu organizovanou speciální činnost, jíž je hraní stolního tenisu. Tato činnost má většinou individuální charakter, hráči hrají maximálně ve dvojicích, takže nelze tento sport označit ani za příležitostně kolektivní. Stolní tenis vyžaduje samozřejmě speciální prostředí, jímž je tělocvična a v užším smyslu stůl na stolní tenis. Tuto skupinu bych charakterizovala jako uzavřenou, je tvořena pouze hráči a realizačním týmem. Což se samozřejmě také promítá do slangu.

Při zápasech stolního tenisu se nesmí téměř vůbec mluvit, hráči mezi sebou také nemluví, jelikož hrají každý u svého stolu, maximálně tedy když hrají ve dvojicích. Proto by mohly být pochybnosti o tom, zda jde vůbec o slang. Nicméně určitý slangový slovník hráči mají, i když poměrně málo obsáhlý, stejně tak mají přezdívky. Stolní tenis tedy řadím mezi zájmový či profesní slang.

2. 4. 4 Volejbalový tým Prepelky

Tento tým funguje zhruba od října 2010, tedy v podstatě velmi krátce. Provozuje neorganizovanou činnost. Členové společně hrají volejbal, pouze na halovém hřišti, pouze v amatérské volejbalové soutěži. Pravidelně netrénují, schází se pouze na zápasy, které probíhají zhruba šestkrát do roka. Přesto jsou určitou skupinou, která se postupem času začíná stmelovat. Tvoří ji 11 členů. Provozují činnost kolektivní. Družstvo je smíšené, jsou tu ženy i muži přibližně stejného věku a většina z nich i stejného vzdělání. Převážně většina členů je pouze amatérská, pouze dvě členky hrají závodně. I zde má tato charakteristika vliv na slang.

3. Frekvence jednotlivých způsobů tvoření ve sportovním slangu

Způsoby tvoření slangových názvů jsem přestřela v kapitole o této problematice. Níže shrnu frekvenci užití jednotlivých postupů ve slovní zásobě sportu. O sběru materiálu bylo zmíněno v předchozí kapitole. Excerpcí z knihy *Malý slovník českých slangů*, z deníku Sport a z online zpravodajství na internetu jsem získala 300 slangových pojmenování z oblasti sportu. Z vlastního sběru materiálu, tedy z volejbalu, fotbalu a stolního tenisu jsem shromáždila cca 335 slov ze sportovního slangu. Domnívám se, že je to dostatečný materiál k obecnějším závěrům.

Co se týče excerpovaných slov z široké oblasti, která zabírá v podstatě velkou škálu sportů, se jako nejfrekventovanější způsob tvoření ukázaly dva postupy, jeden z nich transformační, druhý transpoziční. Tedy derivace a přenášení významu, obojí se vykazalo téměř stejným počtem slov. Slova vzniklá těmito dvěma postupy čítají dohromady 60% všech excerpovaných slov. Dalšími poměrně užívanými postupy jsou přejímání z cizích jazyků a tvoření víceslovných pojmenování. První ze jmenovaných byl očekáván, nicméně překvapením byla frazeologie, která čítala o dvě utvořená slova více, než přejímání, které je ve sportu poměrně dosti užívané. O frazeologii se zmíním v následující kapitole. Nejméně frekventovaná jsou zkratková slova a kompozita, což je v rámci úspornosti výrazu přirozené. Ostatní způsoby byly zaznamenány v minimech případů.

V oblasti slovníků tří vybraných sportů se výsledky v rámci nejfrekventovanějších způsobů tvoření shodují s výsledky z excerpovaných slov. Nejvíce produktivní je derivace a přenášení významu, které dohromady tvoří také zhruba 60% nasbíraných slov. Těsně za těmito způsoby je opět frazeologie, která má vyšší procento výskytu, než ve slovech získaných excerpcí, je to okolo 12%, a přejímání z cizích jazyků, které má cca 10%. Ostatní způsoby tvoření jsou opět v zanedbatelných počtech.

Když se podíváme na každý ze tří vybraných sportů zvlášť, výsledky budou také téměř shodné. Ve všech třech je nejvíce početná derivace a přenášení významu, dále za nimi přejímání a frazeologie, která obzvláště ve fotbale je velmi početná. Ve volejbale se více vykytuje překrucování a mechanické krácení, což bude dáno také psychickými faktory. Překrucování nalezneme i ve fotbale, ve stolním tenise ani jeden případ, stejně jako žádný případ mechanického krácení.

Obyčejně lze tedy říci, že ve sportovním slangu převažuje derivace a přenášení významu. Dalšími poměrně frekventovanými způsoby jsou: tvoření víceslovných pojmenování, zejména frazémů, a přejímání z cizích jazyků.

3. 1 Frazémy jako součást sportovního slangu

Frazémy jsou nedílnou složkou sportovního slangu. Ve slovnících mnou analyzovaných sportů zabírají nemalý prostor, jak jsem již zmínila. Šíří se i mimo konkrétní sport a poté všeobecně mimo sport. Často se objevují ve sportovních rubrikách jednotlivých médií a není ojedinělým případem přenesení sportovního frazému např. na politickou situaci.

Frazém je podle Příruční mluvnice češtiny „*ustálená kombinace alespoň dvou slovních forem, která má celistvý význam (zpravidla nerozložitelný na významy jednotlivých složek) a jejímž charakteristickým rysem je, že minimálně jeden z jejích komponentů je v dané funkci omezen pouze na tuto kombinaci (popřípadě na několik málo dalších)*“ (Karlík, Nekula, Rusínová, 1996, s.71). Dále zde autoři uvádí jako jeden z typických, i když ne podmíněčných, znaků metaforičnost a expresivnost, což potvrzují i mnou sesbírané frazémy.

Základní dělení frazémů je na frazémy větné a nevětné. Nevětné se do vět zapojují až podle konkrétního kontextu, větné se zapojují jako celek. Nevětné dále můžeme rozdělit na slovesné a neslovesné.

V sesbíraném materiálu jsou až na pár výjimek pouze frazémy nevětné a z nich poté hlavně frazémy slovesné. Příkladem neslovesného frazému je *malá domů*, tedy spojení ze slangu fotbalu, které znamená přihrávku vlastnímu brankáři. Co se týče slovesných frazémů, v materiálu se vyskytují různá slovesa, která tvoří část víceslovného spojení, např. hrát, vyvětrat, jít, dostat, mít, být, zajet, apod. Ve sportu se většina frazémů shoduje i v tom, co za situaci či jev označují. Tedy některé z nich pojmenovávají formu hráčů(e), další způsob zakončení s míčem, dále popisují různé herní situace. Frazémy, které se dotýkají formy, se často shodují, takže máme ve fotbale, volejbale i stolním tenise např. *hrát tužku*, tedy hrát špatně. Někdy se také shodují v pojmenování způsobu získání bodu (gólu), tak máme např. jednou *vyvětrat pavučiny* a podruhé *trefit pavučinu*, to znamená umístit míč do rohu hřiště nebo brány, kam se většinou nikdo netrefuje.

Výskyt frazémů větných je, jak již bylo zmíněno, minimální. Ve fotbale máme například *A voloupej mi ho!*, což se tedy používá v komunikaci s brankářem, kdy hráč vstřelí krásný gól a toto řekne brankáři na znamení toho, že to byl výborný *banán* (tedy slangově gól).

Frazémy se mohou i přenášet, to se děje např. v situaci, kdy hráč volejbalu zároveň fandí fotbalu a přenesení některý frazém do svého sportu a tam ho nějakým způsobem přeformuluje. Tak máme např. *střílet do otevřené kasy*, což se přeneslo do volejbalu jako *smečovat do otevřené kasy*. V prvním případě to znamená střílet do prázdné brány, ve druhém je tím míněno smečovat bez soupeřových bloků.

Obecně lze tedy říct, že výskyt frazémů je poměrně vysoký a sportovci jsou v jejich vymýšlení velmi vynalézaví. Stále se vymýšlí nové, také se přenášejí a modifikují. Vyskytují se i ve sportovní publicistice, o níž bude řeč níže.

4. Sportovní slang v médiích

Sportovní slang se v nemalé míře vyskytuje v médiích, což v dnešní době není nijak neobvyklá situace. Ze slovní zásoby tohoto slangu si půjčují výrazy sportovní komentátoři, sportovní publicisté jak v novinách, tak na internetu, a samozřejmě se slang objevuje i ve sportovním televizním zpravodajství nebo v rádiích. Není neobvyklé, že čteme či slyšíme výrazy jako *beton*, *malá domů*, *trojka*, *prase* apod.

Co se týče komentátorů, kteří musí rychle reagovat na situaci, prožívají emoce spolu s fanoušky a snaží se co nejlépe vše vystihnout, je vcelku pochopitelné, že sahají ke slangům. Jejich projev je mluvený a spontánní, pokud jde o důležitá klání v rámci našeho státu či reprezentace, prožívají samozřejmě silné emoce, to vše přispívá k růstu slangových pojmenování v této oblasti. Samozřejmě existují rozdíly utkání od utkání a hlavně sport od sportu, v hokeji je všechno zrychlené, komentátor nemá dostatek času na formulování spisovné věty, tudíž používá, co mu přijde na jazyk, co zrovna v tu chvíli považuje za nejvýstižnější. Jiná situace je např. u volejbalu, hra není tolik rychlá, nepůsobí tolik emocí, komentátor má tedy více času a zároveň je méně emocionální.

Jiná situace je v publicistice psané. To je projev písemný a připravený samozřejmě. E. Minářová se ve svém článku *Slang ve sportovní publicistice* pokouší odpovědět na otázku, proč se sportovní slang vyskytuje v psané publicistice. Z jejího výzkumu vyplývá, že většina novinářů tato slova používá záměrně, vědomě. Podle Minářové je příčina v neustáleném termínu, tzn. že publicista je vlastně nucen použít slangové pojmenování, jelikož to je jednoznačné a pro čtenáře srozumitelné, dále představuje zkrácení naproti dlouhému popisu. Druhým hlavním důvodem je podle autorky článku skutečnost, že termín sice existuje, ale v úzu je slangové slovo. Slang je kratší a je projevem aktualizace, proto v psané publicistice často vítězí nad termínem. Jeho užití může být také snahou o intenzifikaci. (Minářová, 1995, In Sborník přednášek z V. konference o slangu a argotu v Plzni) Sportovní publicistika tak napomáhá šíření slangu mimo vlastní prostředí a následné zapojení do obecného povědomí. Na druhou stranu za to někdy bývala kritizována, jelikož samozřejmě požadavkem byla spisovnost novinových článků, což se neslučuje s užitím slangového výraziva.

V době internetu také přišlo spojení obou předchozích situací, to znamená projev psaný, ale spontánní. Jde o online utkání na internetu, kde nám sportovní komentátor či publicista popisuje, co se právě děje na place, aniž bychom sledovali obraz. Takovýto

projev klade vysoké nároky na rychlost pisatele a na jeho schopnost vyjádřit vše stručně, čemuž napomáhá užití slangových pojmenování.

Sportovní slang se tedy v médiích vyskytuje poměrně často a pro obyčejného člověka to není nic, nad čím by se pozastavoval. Snaha o stručnost, aktualizaci, výstižnost a přiblížení se k divákům, to vše je příčinou užití slangových slov i tam, kde to není zcela oprávněné. Sportovní publicistika užívá i některých přezdívek sportovců či týmů, které jsou mezi zasvěcenými známé. O přezdívkách v rámci sportovního slangu pojednám v následující kapitole.

5. Přezdívky v rámci sportovního slangu

Sesbíraný materiál (viz příloha č. 1) čítá 68 přezdívek ze tří sportovních odvětví, čtyř různých oddílů, z ženských, mužských i smíšených kolektivů, různých věkových kategorií i různých časových období, po která družstva, popř. oddíly, fungují. Počet přezdívek se neshoduje s počtem členů jednotlivých sportovních kolektivů, a to buď proto, že někteří členové mají přezdívek více, nebo právě naopak proto, že nemají přezdívkou žádnou (viz příloha č. 3). Je tu i případ skupinové přezdívky či případ přezdívkou, která označuje dva jedince. Zkoumané kolektivy mají dohromady 93 aktivních členů, již z toho je tedy zřetelně znát, že někteří členové přezdívkou nemají. K tomu jsou dva různé důvody. Jedním z nich je nedávný příchod do kolektivu, tedy málo času stráveného ve skupině, tudíž i příliš brzy na přezdívkou. Druhým důvodem, méně častým, je to, že osoba není ničím výrazná, nikdy nebyla přítomna příhodě, která by zavedla příčinu ke vzniku přezdívky, a ani nemá dlouhé příjmení, které by motivovalo ke hře s ním. Dále někteří členové mají přezdívkou dvě, jsou to buď dvě varianty téže přezdívky, nebo jsou to dvě různá slova. Pakliže jde o případ druhý, je z pozorování znát, že každá z přezdívek se používá v určitých situacích, až na jednu výjimku. Jedna z přezdívek může být kratší, tudíž se používá většinou při samotné hře kvůli snaze o ekonomičnost a rychlost, nebo se jedna z přezdívek užívá pouze při rozlišování dvou osob, například ve volejbalovém oddílu, přesněji v kolektivu žen, jsou dvě nahrávačky, pokud mluví ostatní k nim oběma, používají přezdívkou Malá a Velká, pokud ovšem tato situace nenastane, používají jejich druhé přezdívkou. Ze sebraného materiálu lze také vypozaovat zvláštní jev a to dědění přezdívek z otce na syna, či obecněji z příbuzného na příbuzného. To lze samozřejmě jen v kolektivu, který existuje delší řadu let, a jeho členové se vzájemně dobře znají, a samozřejmě členy musí být oba příbuzní. Troufám si tedy tvrdit, že tato situace se bude odehrávat hlavně ve sportovních kolektivech, kde jsou obě podmínky splňovány nejčastěji.

Když se na sesbírané přezdívkou podíváme z časového hlediska, je velmi patrné, že čas v oblasti přezdívek hraje důležitou roli. Smíšené volejbalové družstvo Prepelky hraje společně relativně krátce, jak již bylo zmíněno v jeho charakteristice, tento kolektiv má jedenáct členů a z nich pouze jeden má přezdívkou. Ostatní jsou oslovoováni křestními jmény a hypokoristikami. Naproti tomu je smíšený oddíl volejbalistů, kteří se znají deset let i více, trénují každý týden, jezdí společně na turnaje, chodí společně za zábavou, velmi

podrobně se znají a mají pevné vztahy. V tomto oddíle je 36 aktivních členů a pouze tři z nich nemají přezdívku, jsou to tři nově příchozí dívky.

Co se týče znalosti přezdívek mimo kolektiv, bylo zjištěno, že největší znalost přezdívek je u fanoušků fotbalu, menší povědomí je u volejbalu a velmi malá znalost je u fanoušků stolního tenisu. To je dáno jednak uzavřeností kolektivu, jednak oblibou jednotlivých sportů. Dalším ovlivňujícím faktorem dle mého pozorování jsou vnější podmínky zápasů. Zatímco u stolního tenisu fanoušci nesmí křičet a vlastně ani nahlas mluvit a hráči na sebe také nemluví, u fotbalu fanoušci na hráče křičí, hráči vzájemně na sebe také. Volejbal je někde uprostřed, fanoušci povzbuzují, ale spíše celý tým najednou, a hráči na sebe sice mluví, ale málokdy přímo adresně a tak nahlas, aby to slyšeli i fanoušci, kteří jsou poměrně daleko, na rozdíl od fanoušků fotbalu, kteří sedí a stojí přímo u hřiště.

Jak již bylo zmíněno výše, Spal narazil i na problematiku šíření přezdívek mimo kolektiv. To souvisí s jejich znalostí mimo kolektiv, jež byla řešena v předchozím odstavci. Může tedy nastat situace, kdy přezdívka vzniklá ve sportovním kolektivu se rozšíří a je používána v kolektivu jiném. Tento jev byl mým pozorováním zjištěn hlavně u fotbalového oddílu. Polovina přezdívek je používána v širokém kolektivu i mimo fotbalový oddíl. Příčinu vidím v menší uzavřenosti tohoto oddílu. Naproti tomu volejbalový oddíl je uzavřený více, jeho členové jsou přáteli i mimo něj, tudíž se stýkají hlavně spolu, z toho důvodu jejich přezdívky nemají šanci se ve velké míře šířit.

Z hlediska jednotlivých typů přezdívek jsou téměř rovnoměrně zastoupeny oba hlavní typy, tedy přezdívky vzniklé z příjmení a přezdívky vzniklé na základě znaků osoby (viz příloha č. 2). Z poslední jmenované skupiny dominují přezdívky vzniklé na základě vzhledu, které Spal nepovažuje za součást slangu, nicméně já je za součást slangové slovní zásoby považuji, jelikož povětšinou jsou i tyto přezdívky velmi specifické a není příliš pravděpodobné, že v jiném kolektivu by byly přisouzeny jejich majitelům, navíc byly vymyšleny ve sportovním kolektivu.

III. Vyhodnocení dotazníků

1. Distribuce dotazníků

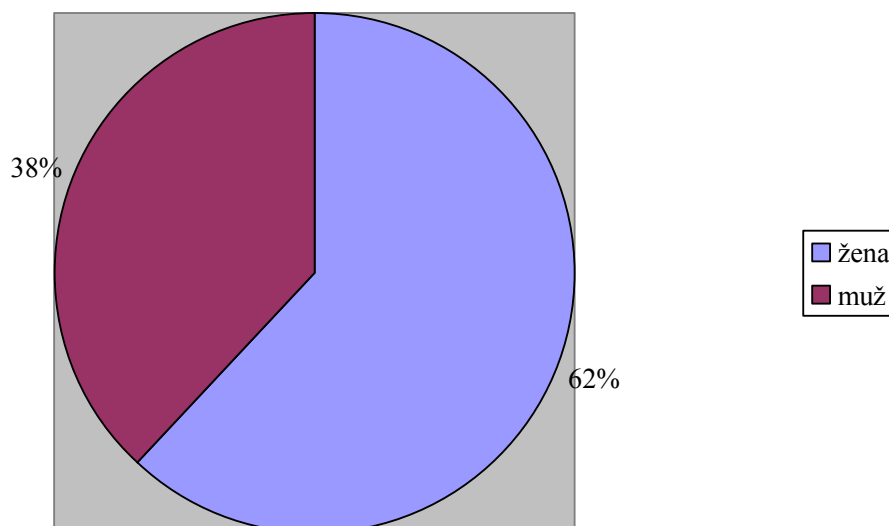
Dotazníky jsem distribuovala na internetových stránkách a tištěné přímo v jednotlivých sportovních oddílech. Distribuovala jsem 115 dotazníků, navrátilo se mi jich 105 s tím, že oddíl o stolním tenise vyplnilo méně lidí, tudíž se mi navrátilo pouze 70 dotazníků, které měly tuto část vyplněnou, a oddíl o volejbale vyplnilo 92 lidí. Cílem této metody bylo, jak již bylo zmíněno, zmapovat aktivní i pasivní slangovou slovní zásobu u respondentů s různým vztahem k daným sportům.

Dotazník (viz příloha č. 4) měl 3 části, každá část měla 3 otázky. První otázka se týkala vztahu respondenta k vybranému sportu, druhá otázka se zaměřovala na pasivní znalost slangových pojmenování, třetí poté na aktivní znalost. Poslední dvě jmenované otázky obsahovaly každá čtyři slova či slovní spojení, která měl respondent buď vysvětlit, nebo pojmenovat pomocí slangu. Vybírala jsem taková slova, která nejsou pouze záležitostí konkrétního kolektivu, tedy ta, která jsou společná všem skupinám stejného zaměření. Co se týče slov či spojení, která měl respondent pojmenovat slangově, byla vybrána ta, která jsou běžná, správná odpověď nebyla přesně dána vzhledem k synonymičnosti. Pasivní slovní zásoba je zde chápána jako porozumění slangovým pojmenováním, ale neschopnost je aktivně používat, na rozdíl od aktivní slovní zásoby, kde je jak porozumění, tak schopnost užití slangových slov. Zkoumány byly tři oblasti, slang volejbalu, fotbalu a stolního tenisu. Většina respondentů ochotně vyplnila všechny tři oblasti, přestože byli upozorněni, že to není jejich povinností, tudíž jsem získala i přehled o znalosti nefanoušků.

Záměrně jsem dotazník distribuovala hlavně k hráčům a fanouškům oddílů, ze kterých jsem čerpala materiál, abych omezila riziko, že určitý výraz není mimo konkrétní kolektiv lidí znát, přestože už při výběru slov do dotazníku byla snaha vybírat výrazy známé všeobecně, jak bylo zmíněno výše. Tudíž např. počet aktivních hráčů stolního tenisu, kteří mi vyplnili dotazník, je velmi nízký, nicméně si nemyslím, že by tato skutečnost negativně ovlivňovala výsledky. Stejně tak je poměrně nízký i počet fanoušků tohoto sportu, protože se netěší takové popularitě jako např. fotbal. Volejbal je i v této oblasti někde mezi fotbalem a stolním tenisem, což jsou krajní póly, jak ukáží výsledky dotazníků.

2. Výsledky dotazníku

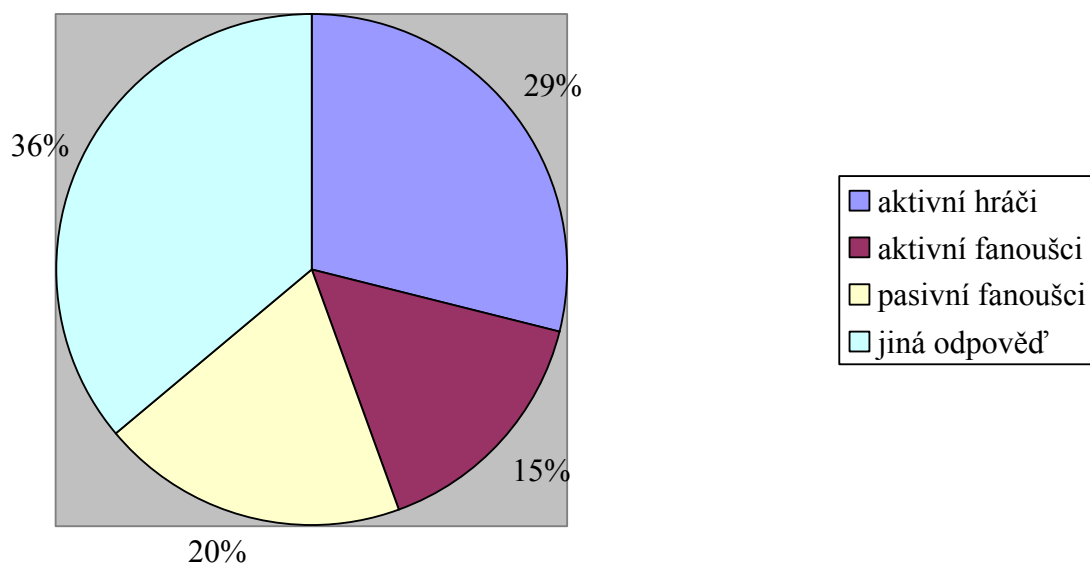
Pohlaví respondentů

Na dotazník odpovídaly více ženy, přestože v obecném povědomí je dle mého názoru více mužských sportovních fanoušků. Nicméně tento graf je pouze informativní, cílem nebylo zjišťovat rozdíly mezi muži a ženami.

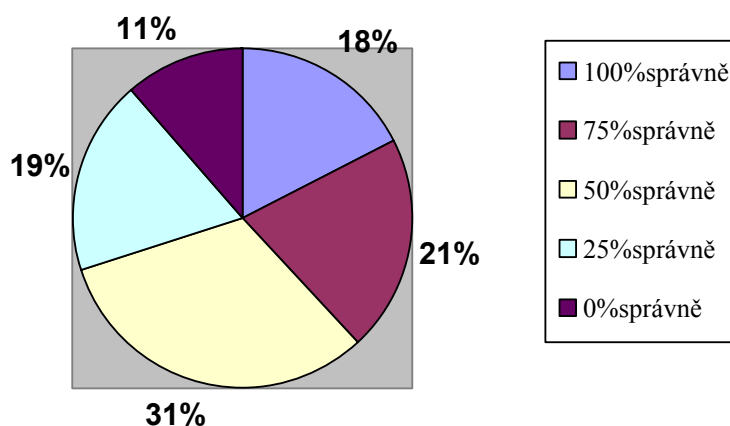
2. 1 Výsledky dotazníkové části o volejbale

Vztah respondentů k volejbale

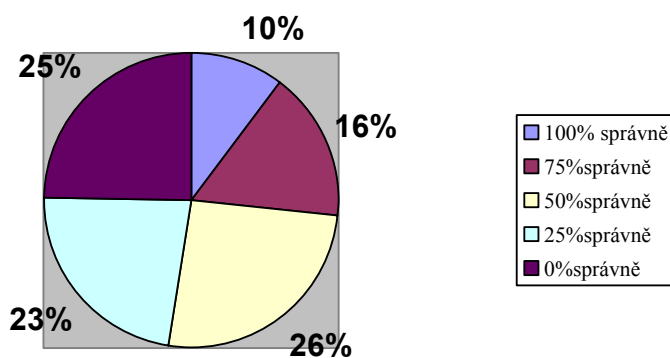

Jak je vidět z grafu, respondenti jsou vcelku rovnoměrně rozloženi do tří oblastí a to: hráči, fanoušci nebo respondenti s jinou odpovědí, kterou nejčastěji byla ta, že volejbal nehrají a ani mu nefandí. Vyskytla se zde malá skupin čítající 8 respondentů, která odpověděla, že si občas zahraje.

Pasivní slovní zásoba respondentů části o
volejbale

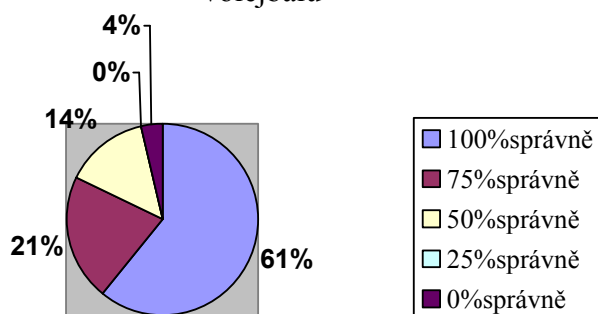

Aktivní slovní zásoba respondentů části o
volejbale

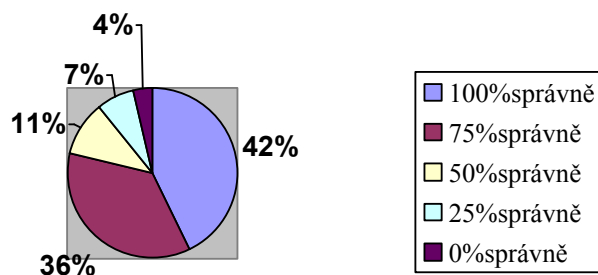

Data z předchozích dvou grafů ukazují, že se potvrdila má hypotéza, že pasivní slovní zásoba v oblasti slangu bude vyšší, než aktivní slovní zásoba. Nicméně výsledky jsou jinak poněkud překvapivé. Když se podívám na dílčí skupiny dle vztahu k volejbalu, nesplňují odpovědi má očekávání. A to jak v kladném, tak v záporném smyslu slova. Aktivní hráči neznali tolik, kolik jsem předpokládala, naopak tomu bylo u lidí, kteří volejbalu nefandí.

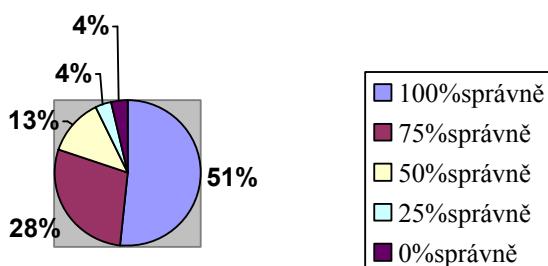
Pasivní slovní zásoba aktivních hráčů
volejbalu

Aktivní slovní zásoba aktivních hráčů
volejbalu

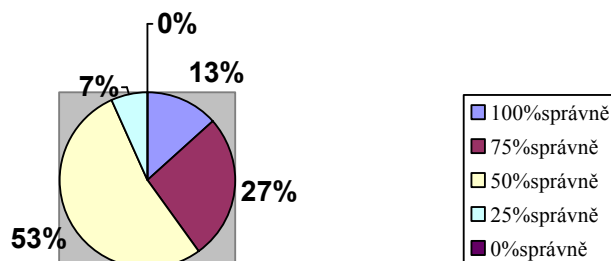

Celková slovní zásoba aktivních hráčů
volejbalu

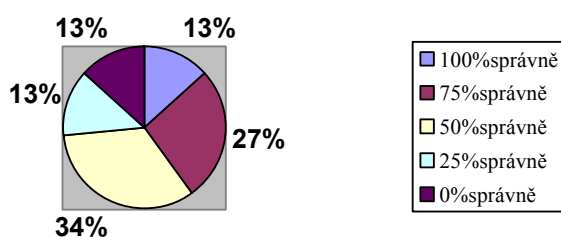

Dle tří předchozích grafů je tedy jasně znát, že aktivní hráči volejbalu nesplňují hypotézu, dokonce silně nesplňují. Lehké odchylky by bylo možno pokládat za rozdíly v rámci jednotlivých oddílů, kdy samozřejmě každý oddíl má některá svá specifická pojmenování, ale vzhledem k hlavní oblasti distribuce dotazníků je tento závěr nemožný.

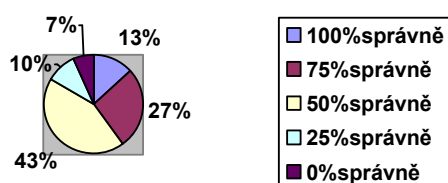
Pasivní slovní zásoba aktivních fanoušků volejbalu

Aktivní slovní zásoba aktivních fanoušků volejbalu

Celková slovní zásoba aktivních fanoušků volejbalu

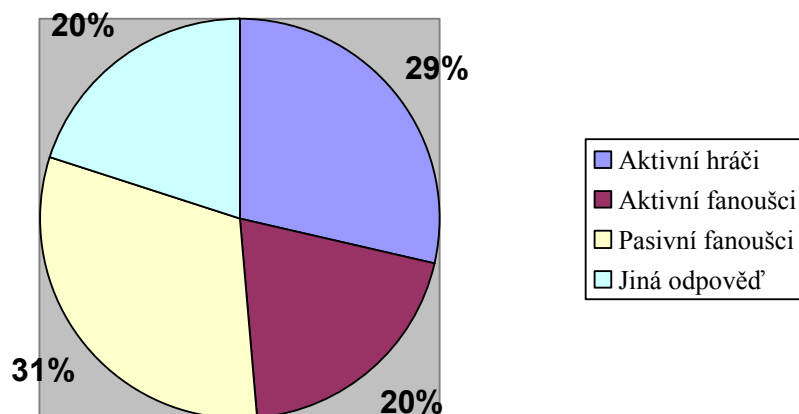
Tři grafy uvedené výše mapující slovní zásobu u aktivních fanoušků zjevně nepotvrzují jednu mou hypotézu. Pasivní slovní zásoba je vyšší než aktivní, jak je možno vyčíst z grafu, nicméně opět jsou znalosti slangu nižší, než bylo očekáváno.

Obecně lze tedy říci, že moje hypotézy v oblasti volejbalu konkrétně se nepotvrdily. Aktivní hráči i aktivní fanoušci znají méně, než jsem se domnívala. Naopak pasivní fanoušci a lidé, kteří se o tento sport nezajímají, věděli poměrně hodně, respektive více, než jsem očekávala. Volejbalový slang se tedy šíří mimo své původní prostředí více, než

bylo předpokladem. V tom budou nejspíše hrát velkou roli média a rostoucí popularita tohoto sportu, hlavně jeho rekreačního provozování.

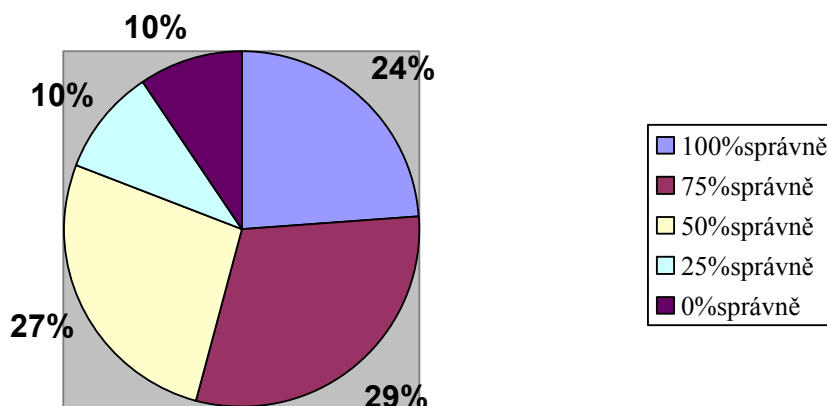
2. 2 Výsledky dotazníkové části o fotbalu

Vztah respondentů k fotbalu

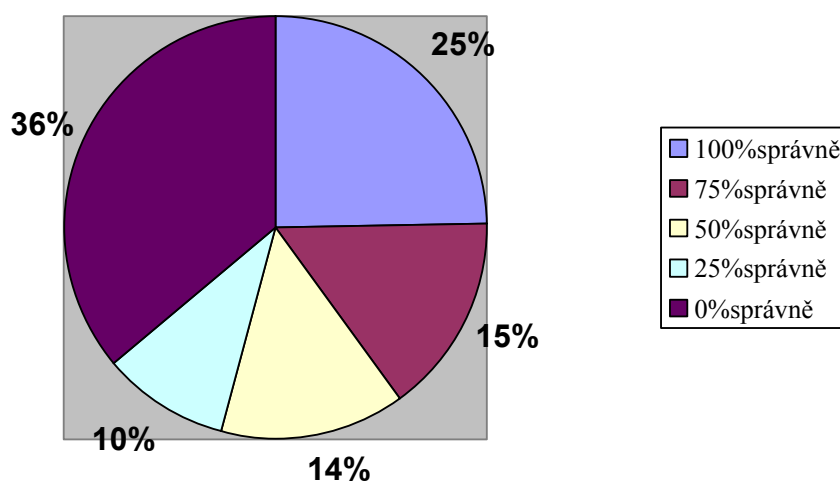

Graf nám představuje, že na dotazníkovou část o fotbale poměrně s převahou odpovídali fanoušci, z nich hlavně ti pasivní, aktivní hráči jsou proti nim v menšině stejně jako respondenti s jinou odpovědí, kteří se poměrně jednotně shodli na odpovědi, že tento sport nesledují, přesto i jejich odpovědi byly přínosným materiálem.

Pasivní slovní zásoba respondentů části o fotbale

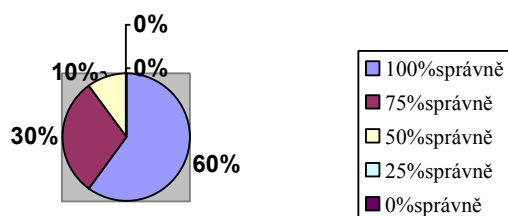
Aktivní slovní zásoba respondentů části o fotbale

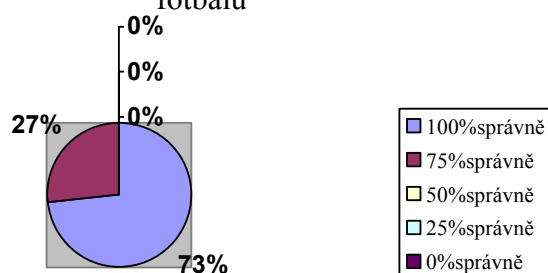
Z výsledků v oblasti pasivní a aktivní slovní zásoby slangu fotbalu obecně vyplývá, že zde se potvrdila moje hypotéza, že pasivní slovní zásoba bude vyšší než aktivní. Aktivně používat slangové názvy je schopno poměrně málo lidí v kontrastu s pasivní slovní zásobou, která je nad očekávání vysoká, dokonce 38% respondentů neumělo pojmenovat

pomocí slangů ani jednu z nabízených možností, což je v rozporu s mým očekáváním ohledně znalosti slangu fotbalu v obecné rovině.

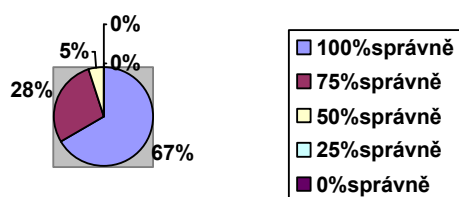
Pasivní slovní zásoba aktivních hráčů
fotbalu

Aktivní slovní zásoba aktivních hráčů
fotbalu

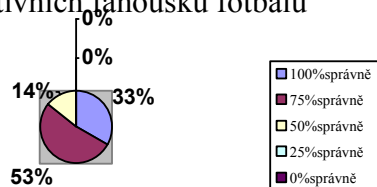
Celková SZ aktivních hráčů
fotbalu

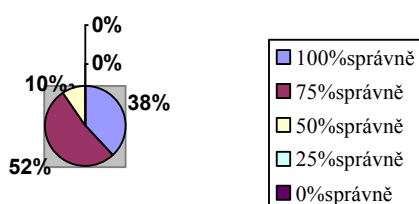
Jak je znát z výše uvedených grafů, ani u fotbalových hráčů se mi nepotvrdila domněnka o znalosti pasivní a aktivní slovní zásoby ve slangu fotbalu. Nicméně i přesto zde je jasně znát nadpoloviční, spíše až 75% znalost a používání slangových pojmenování. Možnosti s jednou a žádnou správnou odpovědí se zde vůbec nevyskytují, tzn. v porovnání s volejbalovými hráči jsou fotbalisté znalejší slangové mluvy v jejich kolektivu. To může

být ovlivněno např. fotbalovými přenosy v televizi a na internetu, kterých je znatelně větší počet, než zápasů volejbalových, tzn. fotbalisté slyší slang i mimo své prostředí.

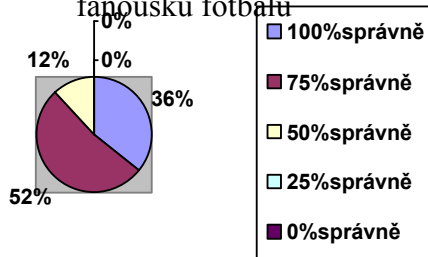
Pasivní slovní zásoba aktivních fanoušků fotbalu

Aktivní slovní zásoba aktivních fanoušků fotbalu

Celková SZ aktivních fanoušků fotbalu

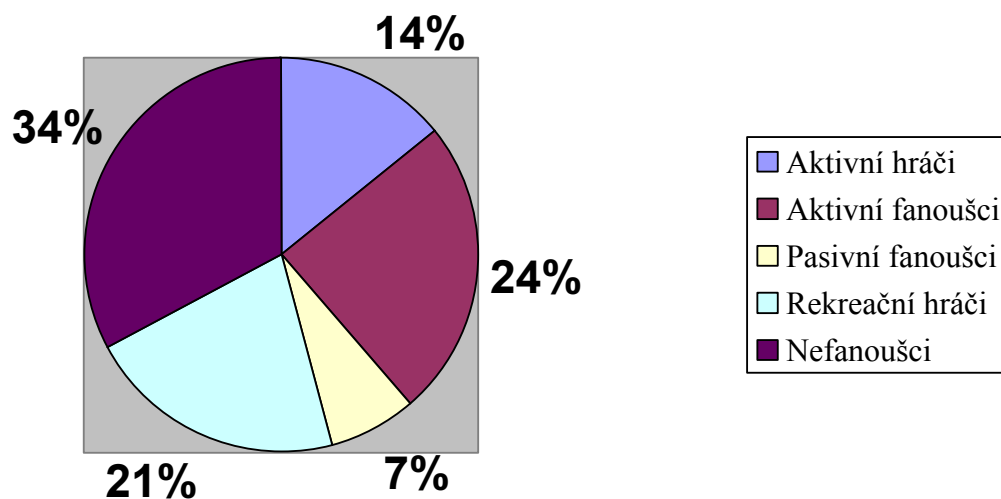

Z grafů vyplývá, že aktivní slovní zásoba je u aktivních fanoušků vyšší než pasivní, což v dílčím rozměru nepotvrzuje mojí myšlenku, že pasivní slovní zásoba bude vyšší než ta aktivní. Nicméně není to nijak markantní rozdíl. Fanoušci, kteří odpovídali na dotazník, zřejmě spíše chodí sledovat živé zápasy, kde je komentování dění na hřišti hlavně na nich, proto mají větší aktivní slovní zásobu.

Závěrem je tedy nutno říci, že ani ve fotbale se moje hypotézy nepotvrdily. Potvrdila se pouze domněnka o obecně vyšší pasivní znalosti slovní zásoby než té aktivní. Ostatní z výpočtů nevyplývají. Nicméně je nutné podotknout, že všeobecné povědomí o slangu fotbalu je překvapivě vysoké, o tom svědčí fakt, že několik respondentů, kteří se o fotbal vůbec nezajímají, mělo 100% úspěšnost. To příkládám na vrub již výše zmíněným médiím.

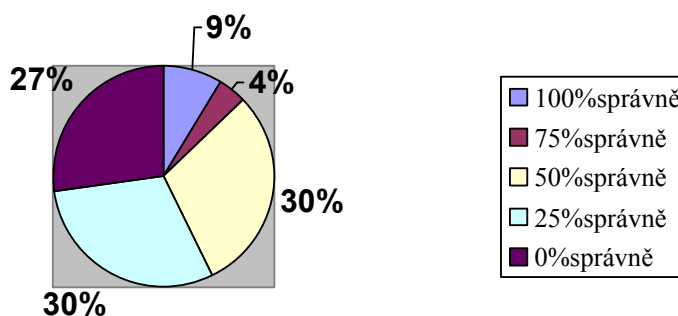
2. 3 Výsledky dotazníkové části o stolním tenise

Vztah respondentů ke stolnímu tenisu

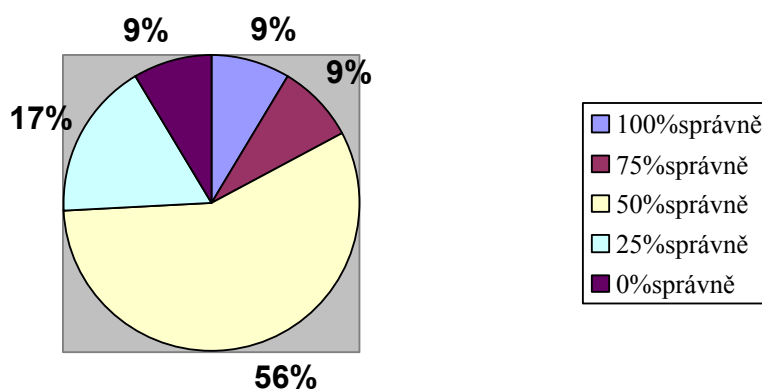

V tomto grafu je pozměněna legenda, vydělují zvlášť rekreační hráče a nefanoušky, jelikož první ze jmenovaných tvoří poměrně početnou skupinu v rámci těchto konkrétních respondentů. Je jasně zřetelné, že počet hráčů a fanoušků je menší, než počet rekreačních hráčů a lidí, kteří stolnímu tenisu příliš neholdují. To se samozřejmě odrazí i v dílčích výsledcích.

Pasivní slovní zásoba respondentů části o stolním tenise

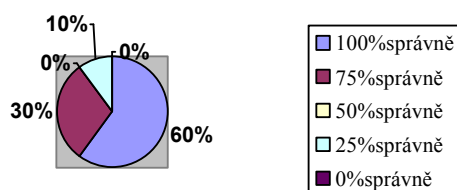

Aktivní slovní zásoba respondentů části o stolním tenise

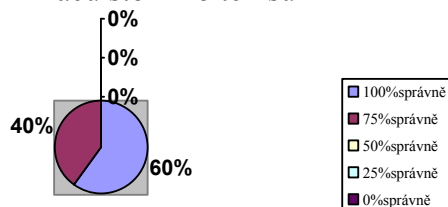

Jak lze vidět z grafů, moje dílčí hypotéza ohledně vyšší pasivní zásoby se nepotvrdila, ba naopak aktivní slovní zásoba je zřetelně vyšší než pasivní. Tuto skutečnost lze přikládat tomu, že na zápasech stolního tenisu se nesmí mluvit, tudíž pasivní slovní zásoba se nemůže rozšiřovat, a dále tomu, že rekreační stolní tenisté zřejmě slangová slova při své činnosti také používají. V neposlední řadě je nutno zmínit, že některá slova ze slangu stolního tenisu se vyskytují i v jiných sportech, proto se lze domnívat, že respondenti našli souvislost mezi pojmem ve stolním tenise a pojmem v jiném sportu a tudíž slangové pojmenování odhalili.

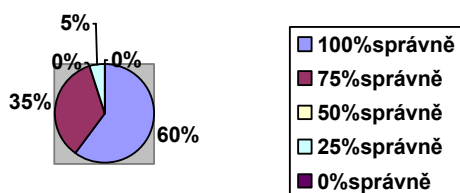
Pasivní slovní zásoba aktivních hráčů stolního tenisu

Aktivní slovní zásoba aktivních hráčů stolního tenisu

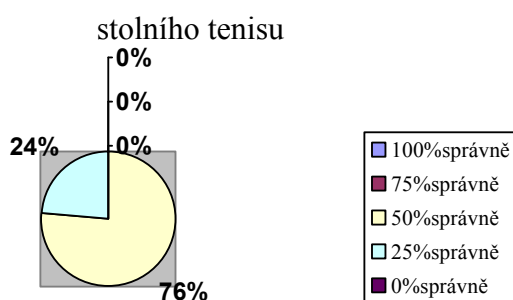

Celková SZ aktivních hráčů stolního tenisu

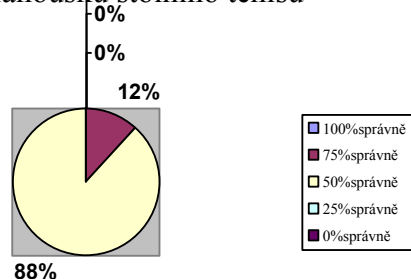
Z grafů vyplývá nepotvrzení mé domněnky, aktivní hráči neznají všechna slova z dotazníku, nicméně převážná většina z nich ano a ostatní vyjma pár jedinců znají 75% slov z dotazníku. Dotazník byl samozřejmě anonymní, ale lze se domnívat, že stoprocentní úspěšnost měli členové týmu, který byl zdrojem slangových slov v mé práci, tudíž v rámci zkoumaných oddílů se má hypotéza v tomto sportu pravděpodobně potvrdila. Nižší úspěšnost ostatních hráčů může být tedy způsobena odchylkami ve slovní zásobě v rámci jednotlivých oddílů.

Pasivní slovní zásoba aktivních fanoušků

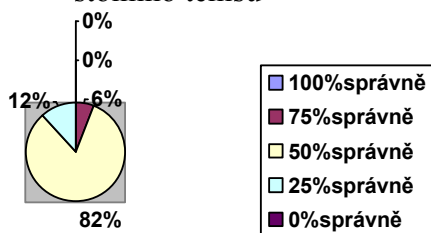
Aktivní slovní zásoba aktivních

fanoušků stolního tenisu

Celková SZ aktivních fanoušků

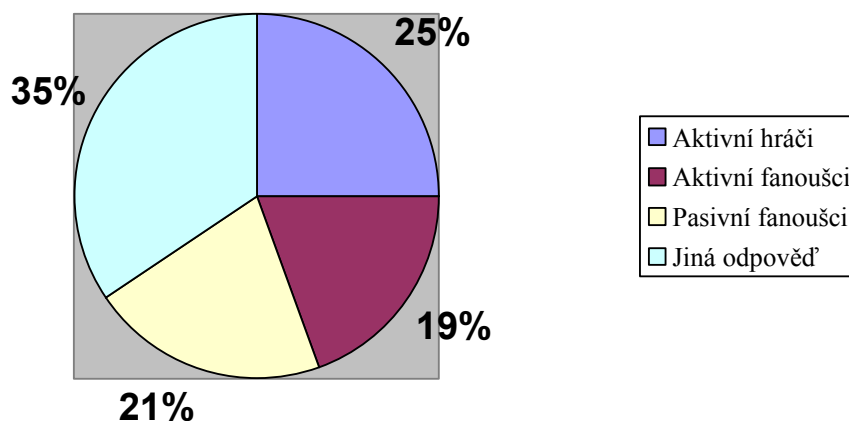
stolního tenisu

Jak již bylo znát z grafů o znalosti slovní zásoby všech respondentů, ani u aktivních fanoušků se nepotvrdila má hypotéza o převaze pasivní slovní zásoby, což jsem zdůvodnila výše. Výsledky nesouhlasí ani s mou domněnkou o převážné znalosti slovní zásoby u aktivních fanoušků, respondenti mají poměrně nízkou znalost, nicméně to může být zapříčiněno již zmíněnou situací, že při zápasech se nesmí mluvit, a dále tím, že tento sport není tolik atraktivní pro média.

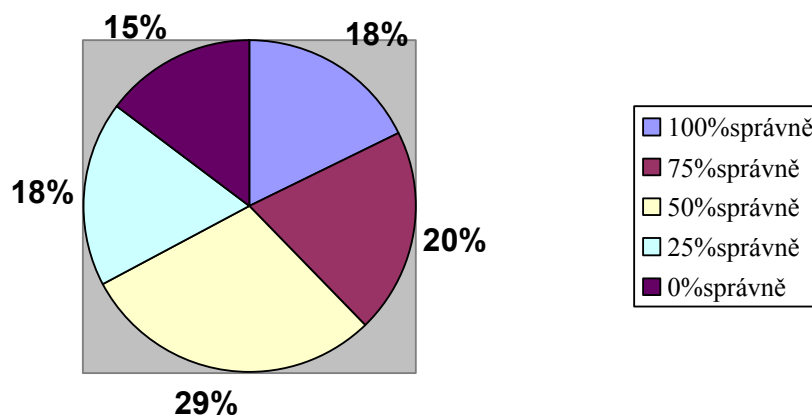
2. 4 Obecné výsledky

Vztak respondentů k cílovým sportům

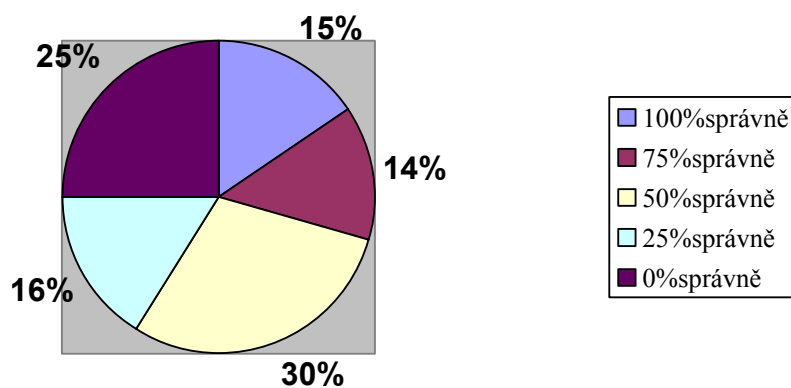

Jak nám ukazuje graf, tři hlavní skupiny jsou zhruba stejně početně rozloženy. Třetina respondentů byli nefanoušci či rekreační hráči, třetinu také tvořili aktivní a pasivní fanoušci a aktivní hráči jsou početně nižší než jedna třetina celkového počtu odpovídajících. Domnívám se, že je to reprezentativní počet respondentů k obecnějším závěrům ohledně vybraných sportů. Výsledky nelze vztahovat na sportovní slang obecně, jelikož každý sport má jiný charakter. Nicméně dalo by se usuzovat, že kolektivní sporty, jimž je věnována velká pozornost médií (tedy např. hokej), budou mít podobné výsledky jako jsou u fotbalu, dále se lze domnívat, že u individuálních sportů, které jsou pro diváky a fanoušky méně atraktivní, budou stejné či podobné výsledky jako u stolního tenisu, stejně tak tomu bude se sporty typu volejbalu, zde je ale poněkud náročnější vymezit obecnou popularitu tohoto sportu.

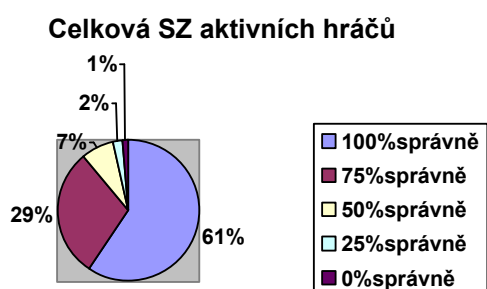
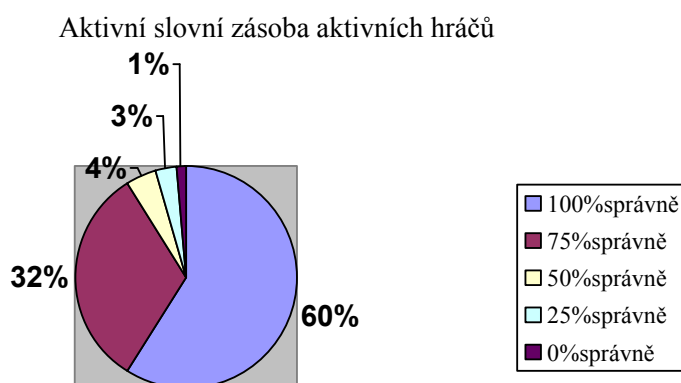
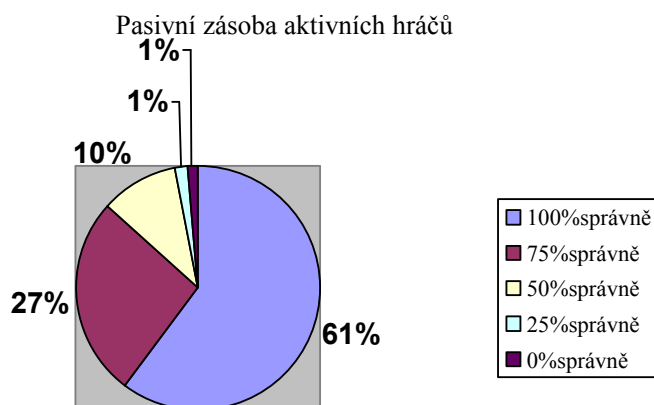
Pasivní slovní zásoba respondentů celkem

Aktivní slovní zásoba respondentů celkem

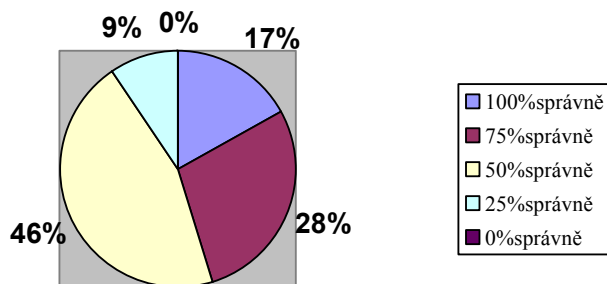

V obecné rovině se moje hypotéza týkající se celkové aktivní a pasivní slovní zásoby respondentů potvrdila. Pasivní slovní zásoba je vyšší než ta aktivní. Je to dle mého názoru přirozený jev, snazší je slangu (obecně i jazyku) rozumět, než ho používat.

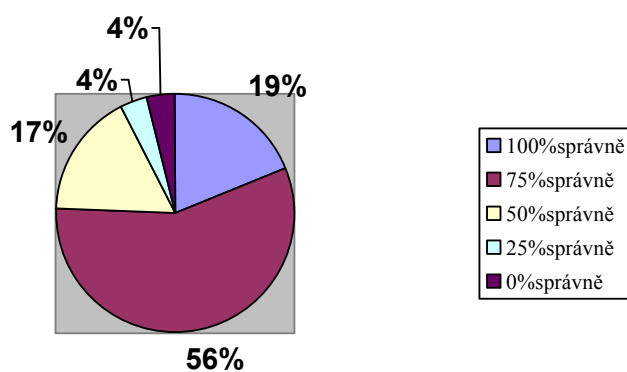

Domněnka týkající se znalosti slovní zásoby slangu u aktivních hráčů se nepotvrdila, pouze 61% z nich znalo všechna slova z dotazníku, což je mnohem méně, než bylo očekáváno. Důvody mohou být různé, respondent nemusel pochopit otázku, nebo on sám konkrétně slang nepoužívá či nepochopil, co je to slang.

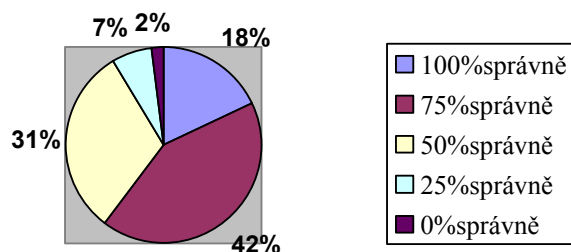
Pasivní slovní zásoba aktivních fanoušků

Aktivní slovní zásoba aktivních fanoušků

Celková SZ aktivních fanoušků

Ani aktivní fanoušci mou hypotézu nepotvrdili, pouze 60% z nich si poradilo alespoň se 75% slov. Lze to přikládat různým důvodům, které jsem předestřela u dílčích výsledků, tedy hlavně vnější podmínky jednotlivých utkání.

2. 5 Závěr dotazníkového šetření

Moje hypotézy se potvrdily z padesáti procent, tzn. dvě se potvrdily, dvě nepotvrdily. Celková pasivní slovní zásoba je vyšší než aktivní, i když v dílčích sportech se tato skutečnost nepotvrdila vždy. Aktivní hráči nejsou stoprocentně znalí slovní zásoby slangu svého sportu, který jim byl předložen v dotaznících, což jsem se pokusila odůvodnit výše. Slangová slovní zásoba fotbalu je nejvyšší, naopak u stolního tenisu nejnižší, i když pouze o pár procent, což bylo překvapivé. Aktivní fanoušci neznají celkově ani 75% slov, nicméně v dílčích výsledcích fotbalu s menšími odchylkami ano.

Důvod nepotvrzení dvou hypotéz vidím v tom, že jsem nevzala v potaz vnější podmínky zápasů jednotlivých sportů, neporozumění zadání a určitou individuálnost v užívání slangu.

Na druhou stranu poměrně vysoká úspěšnost pasivních fanoušků a lidí, které vybrané sporty nezajímají, dokazuje vliv charakteru skupiny, tedy její otevřenost či uzavřenost, vliv médií a určitý počet podobných či stejných slov ve vybraných sportech na šíření slangu (interslangismy) do obecného povědomí lidí.

IV. Analýza slovníku

1. Struktura slovníku

Slovník v této práci se skládá ze tří částí, ze slovníku volejbalu, fotbalu a stolního tenisu. Analýza slovníku se tedy týká všech dílčích slovníků. Níže se pokusím charakterizovat některé základní rysy slov, které jsem analyzovala jak ze sebraných slovníků, tak z excerpovaných slov. Jelikož se v zásadě obecné závěry neliší, domnívám se, že je lze uplatnit na sportovní slang obecně.

O sběru materiálu bylo pojednáno již v kapitole Metody, cíle, hypotézy, charakteristika respondentů a sledovaných skupin. Jak jsem již zmínila výše, sesbíraný materiál tří vybraných sportů činí zhruba 335 slov (sbíraných zhruba od října 2011 do března 2012), materiál získaný excerpcí čítá cca 300 slov.

Slovník má na svém začátku strukturu hesla a poté jsou již slovníky jednotlivých sportů, tedy fotbalu, poté volejbalu a naposledy stolního tenisu. Slovník si neklade za cíl zmapovat všechna slova ze slangové slovní zásoby sportu, představuje slova sesbíraná ve sportovních oddílech jednoho města, tudíž samozřejmě nemůže být kompletní, nicméně ho považuji za dostatečně reprezentativní.

2. Morfologická analýza

2. 1 Slovnědruhová charakteristika

Největší počet slov ve slovníku patří mezi substantiva, ostatní slovní druhy jsou ve výrazně nižším počtu. Druhý nejpočetnější slovní druh jsou slovesa. Přídavná jména a příslovce jsou zde zastoupeny velmi málo. Samozřejmě to souvisí s onomaziologickými kategoriemi, ve sportu se pojmenovávají hlavně kategorie předmětnosti a kategorie děje. Tento výsledek se shoduje i s frekvencí slovních druhů ve slangu obecně.

2.2 Přípony

Příponové odvozování je nejčastější případ derivace v sestaveném slovníku, proto se zaměřuji pouze na postfixy. Nejčastěji se objevují přípony –ka, -ko, -ák, -ář, -ík. Objevují se i přípony netradiční, které fungují jako ozvláštnění slova. Jsou to přípony: -uda, -ec, -áro, -ev, -aso, -átor.

3. Foneticko-fonologická analýza

Ve slovníku nebylo zaznamenáno nic, co by se nedělo i v obecné češtině, tudíž foneticko-fonologické rysy nejsou pouze rysy slov ze sportovního slangu, jsou spíše rysem obecné češtiny.

Zjištěné jevy se týkají hlavně nedbalé výslovnosti, což je ovlivněno neformálním prostředím, snahou o ekonomičnost výrazu a celkově o rychlé vyjádření. Za prvé je to výslovnost –ej (-ej-) místo –ý (-ý-) a to tedy jak na konci slova, tak uvnitř, například u slovního spojení *do teplejch* nebo u slova *tahanej*. Za druhé jde o vkládání tzv. protetické souhlásky, v tomto slovníku pouze protetické *v*, např. *voloupej*, *votočit*, atd.

Co se týče přejatých slov, jejich výslovnost je přizpůsobena českému jazyku. Pokud proběhla úplná adaptace, slova přechází k některému z českých deklinačních či konjugačních typů a jsou zařazena do systému našeho jazyka. Ve slovníku např. *tejp*, z angl. *tape*, které se již i graficky zaznamenává počeštěné a tvoří se od něj dokonce další slova již pomocí českých prostředků.

4. Lexikální analýza

Stejně jako ve foneticko-fonologické rovině ani v lexikální rovině není nic speciálního. Rysy, které slova mají, se shodují s obecnými rysy či aspekty slangu.

Slova se projevují expresivitou, např. se zde vyskytují zdvořilky jako *hlavička*, *pacička*, *rybička*. Expresivně působí i slova, která jsou utvořena zvláštními příponami, např. *liberátor*, dále slova vytvořená sémantickým přenášením, např. *praporčík*.

Dalším jevem, který se objevuje ve slovníku, je synonymie, např. volejbal má tato synonyma: *volej*, *volíš*, *plácaná*, *pinkaná*.

V poslední řadě je to eliptičnost, která není ze slovníku znát, ale v konkrétních spontánních projevech je frekventovaná, proto je zde zmiňována. Např. v situaci, kdy hráč smečuje a soupeři ho neblokuje, spoluhráči na smečáře zakřičí: „*Bez!*“, což tedy vystihuje situaci, kterou jsem popsala, jedním slovem, tedy rychle, a i když je většina sdělení vynechána, je v rámci volejbalu srozumitelná.

V. Slovník

1. Struktura hesla

Heslo je tvořeno lemmatem, je vytištěno tučně, které je ve svém základním tvaru, tedy substantiva v nominativu singuláru (v případě pomnožných substantiv samozřejmě nominativ plurálu), adjektiva v nominativu singuláru maskulina, verba v infinitivu. Dále je uvedena koncovka genitivu singuláru (v případě pomnožných substantiv samozřejmě genitivu plurálu). Za koncovkou je uvedena buď rodová (m. jako maskulinum, f. jako femininum, n. jako neutrum) nebo vidová charakteristika (dok. jako dokonavé, nedok. jako nedokonavé), dle konkrétního slovního druhu. U přídavných jmen a příslovčí je uvedena pouze zkratka *příd. jm.* či *přísl.* Již zmíněná pomnožná substantiva jsou označena zkratkou *pomn.* U substantiv, která se užívají především nebo pouze ve svém plurálovém tvaru je uvedena zkratka *pl.* U výrazů přejatých, které mají jinou než běžnou výslovnost, je tato výslovnost zaznamenána hned za lemmatem v hranatých závorkách. Pokud je výslovnost přejatých slov již přizpůsobena našemu jazyku, je u hesla pouze zaznamenáno z kterého slova a jazyka bylo přejato, tato informace je za výkladem významu. Co se týče víceslovných pojmenování, jsou zařazena abecedně dle svého sémanticky nejvýznamnějšího členu.

Na dalším řádku je uveden výklad věcného významu, buď spisovným synonymem, nebo opisem. Homonymní pojmenování jsou označena římskými číslicemi a řazena pod sebou jako samostatná hesla. Naopak u polysémných výrazů jsou významy pod jedním heslem a jsou označeny arabskými číslicemi, následují za sebou v řádcích.

Na dalším řádku jsou zaznamenána synonyma, pokud ve slovníku existují. Jsou odkázána slovem *též* a každé z nich je ve slovníku i jako samostatné heslo.

2. Slovník fotbalu

Banán, -u, m.

-gól

-těž fík

Baletka, -y, m.

-hráč, který se „bojí“ míče, nenabíhá si na přihrávky a bojí se hrát

Bejček, -ka, m.

-fotbalový obránce

Bek, -a, m.

-obránce, z angl. back

Beton, -u, m.

Hrát totální beton

-hrát obranný styl hry

Bodlo, -a, n.

-kop do míče špičkou nohy

Bomba, -y, f.

-prudká střela

-těž dělovka

Brankář, -e, m.

Prostřelit brankáře

-dát gól takovým způsobem, že projde brankáři mezi rukama či nohama

Brejk, -u, m.

-rychlý protiútok, z angl. break

Břevno, -a, n.

-trefit míčem horní tyč brány

Bůr, -a, m.

-dát nebo dostat pět gólů v jednom zápase

Centr, -u, m.

-dlouhá přihrávka vzduchem

Červená, -é, f.

-červená karta

-těž eso, redko

Debakl, -u, m.

-ostudná prohra s vysokým gólovým rozdílem

Desítka, -y, f.

-pokutový kop z deseti metrů

Dělovka, -y, f.

-prudká střela

-těž bomba

Dolů, přísl.

Jít dolu

-střídat

Domů, přísl.

Malá domů

-přihrávka vlastnímu brankáři

Drňák, -u, m.

-hřiště ve špatném stavu

Dřevák, -a, m.

-hráč, který nezpracuje většinu balónů

Eso, -a, n.

-červená karta

-též červená, redka

Filmovat, nedok.

-předstírat zranění

-též dělat zagorku

Fík, -a, m.

-gól

-též banán

Fočus, -u, m.

-fotbal

Haluz, -e, m.

-nechtěný krásný gól

Haluzák, -a, m.

-hráč, který má štěstí

Halfvolej, -e, m.

-odkopnutí míče po jeho dotyku země, z angl. halfvolley

Hetrik, -u, m.

-tři góly v jednom zápase, které dá jeden hráč, z angl. hattrick

Hlavička, -y, f.

-odehrání míče hlavou

Holeňák, -a, m.

-nepovedený kop trefený holenní kostí

Holomajzna, -y, f.

-shluk hráčů na jednom místě na hřišti

Housle, -í, pomn.

-prostrčit míč mezi nohama soupeře

-též jesle

Hrot, -u, m.

-útočník na špici

Jesle, -í, pomn.

-prostrčit míč mezi nohama soupeře

-též housle

Kasař, -e, m.

-brankář

-též poušťák, rybář

Klepec, -ce, m.

-hodně gólů v jednom zápase

Kolínko, -a, n.

-zpracování míče kolenem

Koňár, -a, m.

-úder kolenem na stehno

Kopačák, -u, m.

-míč

-též koule

Kopyto, -a, n.

-špatně hrající fotbalista

-též nekopa

Kosa, -y, f.

Dát někomu kosu

-skopnout protihráče na zem

Kouč, -e, m.

-trenér, z angl. coach

Košíček, -ku, m.

Do košíčku

-slabé střely brankářovi přímo do rukou sloužící k rozehrání brankáře

Koule, -e, f.

-míč

-též kopačák

Kovbojka, -y, f.

-hra, která je rozhodčím zbytečně brána vážně

Krtek, -a, m.

-vykopnout drn místo míče

Křídlo, -a, n.

-záložník

Lajna, -y, f.

-postranní čára, z angl. line

Hoblovat lajnu

-běhat podél postranní čáry

Lavička, -y, f.

-náhradníci

Kapitán lavičky

-hráč, který málo hraje, většinou je na lavičce střídajících

Liga, -y, f.

Pralesní liga

-nejnižší fotbalová soutěž

-též prales

Mouchy, -0, f.

Na to serou mouchy

-střela, která nemá razanci a je nepřesná

Myš, -i, f.

Slepá myš

-rozhodčí

-též černá svině, praporčík, piskoř, soudce

Nalít (někomu), dok.

-přihrát míč spoluhráči

-též namazat ho někomu

Namazat, dok.

Namazat ho někomu

-přihrát míč spoluhráči

-též nalít někomu

Narážeka, -y, f.

-rychlá přihrávka spoluhráči, který před tím nahrál mně

Nádražák, -a, m.

-pomezí rozhodčí

-též pomezní, praporčík, pomezák

Nekopa, -y, m.

-špatně hrající fotbalista

-též kopyto

Nůžky, -ek, pomn.

-trefit míč ve výskoku nohama střížmo

Oraniště, -e, n.

-fotbalové hřiště ve špatném stavu

Osobka, -y, f.

-osobní obrana

Palič, -e, m.

-hráč, který neproměňuje gólové šance

-též vrah

Pavouk, -a, m.

Trefit pavouka

-střelit gól do horního rohu brány

Pažit, -u, m.

-trávník na fotbalovém hřišti

Pentle, -0, f.

-pokutový kop

Pětka, -y, f.

-pokutový kop z pěti metrů

Pětník, -u, m.

Hrát na pětníku

-velký počet hráčů na malém prostoru

Piskoř, -e, m.

-rozhodčí

-též soudce, černá svině, slepá myš

Placka, -y, f.

-kop vnitřní částí nártu

Plichta, -y, f.

-vyrovnaný stav hry

Pomezák, -a, m.

-rozhodčí na postranní čáře

-též praporčík, nádražák, pomezní

Pomezní, -ho, m.

-rozhodčí na postranní čáře

-též praporčík, nádražák, pomezák

Poušťák, -a, m.

-brankář

-též kasař, rybář

Prales, -a, m.

-nejnižší fotbalová soutěž

-též pralesní liga

Hrát prales

-hrát nejnižší fotbalovou soutěž

Praporčík, -a, m.

-rozhodčí na postranní čáře

-též pomezní, nádražák

První, příd.jm.

Trefit z první

-odkopnutí míče, aniž by se před tím dotkl země

-též volej

Přední, -před.

Na přední

-kop na přední tyč brány

Přímák, -u, m.

-přímý kop

Pumelice, -0, f.

-hodně střel na bránu v jednu chvíli, při tréninku

Registračka, -y, f.

-registrační průkaz

Repre, -e, f.

-reprezentace

Roh, -u, m.

-rohový kop

Rovina, -y, f.

Pískat rovinu

-rozhodčí píská spravedlivě

Rukavice, -0, f.

-pět gólů

Rybář, -e, m.

-brankář

-též kasař, poušťák

Soudce, -0, m.

-rozhodčí

-též piskoř, černá svině, slepá myš

Sólista, -y, m.

-hráč, který nepřihrává, místo přihrávky volí střelu

-též soukromník

Soukromník, -a, m.

-hráč, který nepřihrává, místo přihrávky volí střelu

-též sólista

Sprcha, -y, f.

Jít do sprch

-být vyloučen ze zápasu

-též jít do šaten

Struhadlo, -a, m.

-přejetí po soupeřových nohou kolíky od kopaček

Střídačka, -y, f.

Zahřívát střídačku

-být často na lavici náhradníků

Sundat (někoho), dok.

-zfaulovat, srazit někoho na zem

-též dát někomu kosu

Svatostánek, -ku, m.

-fotbalový stadion

Svině, -0, f.

Černá svině

-rozhodčí

-též soudce, slepá myš, piskoř

Šajtle, -0, f.

-kop vnější částí nártu

Šatna, -y, f.

Jít do šaten

-být vyloučen

-též jít do sprch

Šestnáctka, -y, f.

-prostor šestnáct metrů od brankoviště

-též velké vápno

Šibáro, -a, n.

-horní roh brány

Šibenice, -e, f.

1. horní roh brány

2. trefit míčem horní roh brány

Šlapák, -u, m.

-šlápnutí na soupeře

Špílmachr, -a, m.

-výborný hráč

Teplejch, příd.jm.

Do teplejch

-situace, kdy brankář chytí míč přímo do obou rukou na prsou

Tužka, -y, f.

Hrát tužku

-hrát špatně

Tyčka, -y, f.

-trefit míčem postranní tyč brány

-též voznačkovat tyč

Ťukec, -ce, m.

-způsob hry, kdy si hráči nahrávají na jeden dotek

Urvat ho, dok.

-kopnout míč mimo hrací plochu

Vápno, -a, n.

-brankové území

Malé vápno

-prostor v šesti metrech od brány

Velké vápno

- prostor v šestnácti metrech od brány
- též šestnáctka

Vingl, -u, m.

- horní roh brány

Vlastenec, -ce, m.

- vlastní gól
- též vlastník

Vlastňák, -a, m.

- vlastní gól
- též vlastenec

Volej, -e, m.

- odkopnutí míče, aniž by se před tím dotkl země
- též trefit z první

Voloupej, dok.**A voloupej mi ho**

- věta k brankáři, který právě dostal krásný gól

Voznačkovat, dok.**Voznačkovat tyč**

- trefit se míčem do postranní tyče brány
- též tyčka

Vrah, -a, m.

- hráč, který neproměňuje gólové šance
- též palič

Vychytat, dok.**Vychytat nulu**

- stav, kdy brankář nepustí ani jeden gól

Zadní, příd.jm.

Na zadní

-kop na zadní tyč brány

Zagorka, -y, f.

-hráč, který simuluje zranění

Dělat zagorku

-předstírat zranění-též filmovat

Zajet, dok.

Zajet někomu do párků

-nečistě sklouznout do nohou protihráče

Zand'our, -a, m.

Hrát zand'oura

-hrát defenzivně

Zavěsit, dok.

-dát gól

Zápas, -u, m.

Projet zápas

-prohrát

Zidanovka, -a, f.

-typ kličky

Žolík, -a, m.

-hráč, který nastupuje na hřiště na posledních dvacet minut, jehož cílem je obrátit špatný stav hry

3. Slovník volejbalu

Áčko, -a, n.

-tým „A“, zpravidla výkonnostně nejlepší

Ávéelka, -y, f.

-amatérská volejbalová liga

Bagr, -u, m.

-odbití spodem obouruč

Bedna, -y, f.

Být na bedně

-obsadit jednu ze tří prvních příček

Béčko, -a, n.

-tým „B“, zpravidla výkonnostně horší než tým „A“

Blok, u-, m.

Znásilnit blok

-odehrát míč od soupeřova bloku do autu

-též zneužít blok

Zneužít blok

-odehrát míč od soupeřova bloku do autu

-též znásilnit blok

Blokař, -e, m.

-hráč, jehož hlavním úkolem je obrana na síti

Blokovat, nedok.

-bránit na síti

Buchta, -y, f.

-lehké podání, které letí hodně pomalu a vysoko

Centr, -u, m.

-centrální hřiště

Čapájev, -a, m.

-osoba, která dobře vybere míč

Čapnout, dok.

-vybrat míč

Čenž, -e, m.

-výměna stran, z angl.change

Číst, nedok.

-prokouknout hru protihráčů

Čtyřka, -y, f.

1. zkrácená nahrávka na smečáře

2. zóna čtyři na hřišti

Debl, -a, m.

-hra dva na dva ve zkráceném hřišti

Deka, -y, f.

-vydařený blok

Mít deku

-mít špatnou formu

Deska, -y, f.

-vydařený blok přímo na zem na polovině soupeře

Diga, -y, f.

-diagonála

Drobit, nedok.

-dělání malých krůčků při špatně naplánovaném rozběhu

Druhá, příd.jm.

Druhá přes

-ulívka na druhý dotek přes síť

Dvoják, -u, m.

-dvojitý dotek míče

Dvojka, -y, f.

-zóna dvě na hřišti

Empajr, -u, m.

-místo pro rozhodčího, z angl.empair

Eso, -a, n.

-přímý bod z podání

Favorit, -a, m.

Papírový favorit

-favorit podle předchozích výkonů a umístění

Foukat, nedok.

-rozhodovat zápas

Frouk, -a, m.

-výběr míče v pádu s jednou rukou nataženou na zemi

Halovky, -ek, pomn.

-boty do haly, tělocvičny

-těž sálovky

Haluz, -e, f.

-netrefená smeč, ze které je bod

Handa, -y, f.

-post univerzálního hráče

Homerun [houmran], -u, m.

-míč, který trefí protější zeď a odrazí se zpět na vlastní polovinu hřiště

Hopat, nedok.

-mít vysoký výskok

Hřebík, -u, m.

-prudká smeč na zem, kterou soupeř nestihne vybrat

Jednička I, -y, f.

-zóna jedna na hřišti

Jednička II, -y, f.

-rychlá nahrávka na středního předního hráče

Jednonožka, -y, f.

-smeč odehraný při odrazu z jedné nohy

Kanár, -a, m.

-vyhrát 15:0, nebo 25:0

Kaple, -0, f.

-odehrání míče spojenýma rukama nad hlavou

Kasa, -y, f.

Smečovat do otevřené kasy

-smečovat bez soupeřova bloku

Kat, -a, m.

-odehrání míče při plážovém volejbalu, kdy hráč odehrává ve výskoku z krajní zóny a míč letí těsně za síť v diagonálním směru

Kladivo, -a, n.

Roztočit kladivo

-dát prudkou smeč

Kobra, -y, f.

-odehrátí míče plochou dvou ohnutých prstů

Kolíbka, -y, f.

-zhoupnutí se na zádech po odbití míče při pádu

Koncovka, -y, f.

-závěr setu či zápasu

Kondička, -y, f.

1. dobrá kondice

2. kondiční trénink

Kontrolka, -y, f.

-nahrát si míč nejprve nad sebe, než ho hráč odehraje na někoho jiného

Kousnout se, dok.

-vydržet psychický nápor při prohrávání s velkým bodovým rozdílem a psychicky i herně se zlepšit a zkusit vyhrát

Krat'as, -e, m.

-krátké podání těsně za síť

Křížek, -u, m.

-herní kombinace, ve které nabíhají na smeč dva hráči současně, při tom si vymění své pozice, smečuje univerzální hráč středem

Kůl, -u, m.

-zóna předního smečáře a nahrávače

Lajna, -y, f.

1. jakákoli čára

2. trefit se míčem přímo na čaru

-těž vyvětrat lajnu

Vyvětrat lajnu

-trefit míč přímo na čáru

-též lajna

Lajnovat, nedok.

-rýsovat lajny na antukovém hřišti

Lajnovačka, -y, f.

-stroj na lajnování

Lejt, nedok.

-dávat ulívku

Leštit, nedok.

-vybírat hodně míčů v pádu

Levačka, -y, f.**Hrát na levačku**

-hrát špatně, uhrát málo bodů

-též hrát tužku

Levaso, -a, n.

-smeč levou rukou, při čemž odehrávající hráč je pravák

Liberátor, -a, m.

-hráč, jehož specialitou je příjem, střídá hráče zadní řady

Lobánek, -ka, m.

-míč odehraný jednou rukou, trefený zespoda

Mač, -e, m.

-zápas, z angl. match

Mazák, -a, m.

-zkušený hráč

Meruna, -y, f.

-míč

-též mičuda

Metr, -u, m.

-nahrávka na středního předního hráče metr vysoká

-též pětka

Mičuda, -y, f.

-míč

-též meruna

Mistrák, -u, m.

-mistrovské utkání

Mozek, -a, m.

-nahrávačka

Načechrat, dok.

-nahrát krásnou vysokou nahrávku na smečáře

Naložit, dok.

-nahrát vysokou nahrávku

Náměstí, -0, n.

-volné místo ve středu hřiště

-též Václavák

Násada, -y, f.

-předloktí

Hrát násadou

-trefit smeč předloktím

Nesmysl, -u, m.

Štrikovaný nesmysl

-sít'

-též sako

Obíhačka, -y, f.

-způsob hry, kdy po odehrání míče přes síť hráč přebíhá na druhou stranu

Obložit, dok.

-vykrývat smečáře

Obsloužit, dok.

Nechat se obsloužit

-smečář nechá přijímat někoho jiného, aby se mohl připravit na smeč

Padáček, -u, m.

-podání, které letí pomalu a vysoko a najednou rychle padá

Pajp, -u, m.

-smeč zadního hráče z třímetrové čáry

-též trojka

Parohy, -ů, pomn.

-míč při bloku prolítne mezi rukama blokujícího hráče

Pasgang, -u, m.

-špatný rozeběh

Pavouk, -a, m.

-systém hry při turnajích

Pavučina, -y, f.

Vyprášit pavučiny

-trefit se míčem do rohu hřiště

Pětka I, -y, f.

-náhra metr vysoká na středního předního hráče

-těž metr

Pětka II, -y, f.

-zóna pět na hřišti

Pěstička, -y, f.

-odehrání míče zavřenou pěstí

Pinkaná, -é, f.

-volejbal

-těž voliš, plácaná, volej

Pinkat, nedok.

-rozehrávat se před zápasem ve skupinách, odbíjí se hlavně obouruč spodem a vrchem

Píchat, nedok.

-uhrát míč, který letí nad páskou, nataženými prsty

Plachta, -y, f.

-podání, které těsně před dopadem zatočí

Plácaná, -é, f.

-volejbal

-těž pinkaná, volej, voliš

Plážák, -u, m.

1. hřiště s plážovým pískem

2. utkání na plážovém hřišti

Plichta, -y, f.

-nerozhodný stav

Podstřelená, příd.jm.

-příliš nízká náhra

Poslat, dok.

-nahrát

Prase, -te, n.

-podání tečující síť

Prsty, -ů,m., pl.

-odbití obouruč vrchem

Průvodčí, -ho, m.

-rozhodčí

Přátelák, -u, m.

-přátelské utkání

Přední, příd.jm.

-nahrávačka má výchozí postavení v přední zóně

Přejet (někoho), dok.

-porazit soupeře s vysokým bodovým rozdílem

Registračka, -y, f.

-registrační karta

Repre, -e, f.

-reprezentace

Return, -u, m.

-příjem letící hned obratem z první na stranu soupeře

Roláda, -y, f.

-rotované podání

-též tenis

Rozdávat, nedok.

-nahrávat

Rubat, nedok.

-prudce smečovat

Ruce, -ou, f.

Jedny ruce

-smeč proti jednobloku

Ryba, -y, f.

-hráč, který si při hře nezakřičí ani nezfandí, jen mlčí

Rybář, -e, m.

-hráč, který často padá do sítě

Rybička, -y, f.

-pád dopředu po odbití míče

Rychlík, -a, m.

-rychlá nahrávka na středního předního hráče

-též jednička

Sako, -a, n.

-sít'

-též štrikovaný nesmysl

Sálovky, -ek, pomn.

-boty do haly, tělocvičny

-též halovky

Sebrat, dok.

-vybrat podání

Servírovat, nedok.

-podávat

Sérka, -y, f.

-série podání

-těž šňůra

Seřezat (někoho), dok.

-porazit soupeře s vysokým bodovým rozdílem

Soustředko, -a, n.

-soustředění

Střelba, -y, f.

-rychlá nahrávka na smečáře

Svíčka, -y, f.

-podání udeřené zespoda pěstí do výšky

Šestka I, -y, f.

-zóna šest na hřišti

Šestka II, -y, f.

-šestice hráčů v týmu

Šňůra, -y, f.

-série podání

-těž sérka

Tahanej, příd.jm.

-tahaný míč

Tajm, -u, m.

-oddechový čas, z angl. time

Tajming, -u, m.

-načasování rozeběhu, z angl. timing

Tejp, -u, m.

-páska na stahování, zpevňování, náplast bez polštářku, z angl. tape

-též tejpovačka

Tejpovačka, -y, f.

- páska na stahování, zpevňování, náplast bez polštářku

-též tejp

Tejpovat, nedok.

-zpevňovat si části těla páskou, či náplastí bez polštářku

Tenis, -u, m.

-rotované podání

-též roláda

Trenál, -u, m.

-trénink

Trojka I, -y, f.

-smeč zadního hráče z třímetrové čáry

-též pajp

Trojka II, -y, f.

-zóna tři na hřišti

Tužka, -y, f.

Hrát tužku

-hrát špatně, uhrát málo bodů

-též hrát na levačku

Ulejkva, -y, f.

-míč uhraný na nečekané místo na soupeřově straně hřiště

Upinkat, dok.

-porazit někoho pouze ulívkami a prsty, bez smečování

Upísknout, dok.

-když se rozhodčí splete a špatně pískne

Účko, -a, n.

-univerzální hráč

Václavák, -u, m.

-volné místo ve středu hřiště

-též náměstí

Volej, -e, m.

-volejbal

-též pinkaná, plácaná, voliš

Voliš, -e, m.

-volejbal

-též pinkaná, plácaná, volej

Vosolit, dok.

-dát smeč s větší razancí

Votočit to, dok.

-dokázat změnit stav, kdy družstvo prohrává, na stav, kdy vyhrává

Vyklepnout, dok.

-porazit soupeře s velkým náskokem

Vysavač, -e, m.

-hráč, který je velmi dobrý na příjmu

Vysávat, nedok.

-velmi dobře přijímat

Vytlouct, dok.

-trefit smeč do bloku tak, že se míč od nich odrazí do autu

Vyzobat, dok.

-přijmout soupeřovu smeč

Zabalit, dok.

-odehrát míč, kterého se dotýká celá plocha ruky

Zabít, dok.

-zasmečovat míč tak prudce, že protihráč nemá šanci ho vybrat

Zadarmo, přísl.

-míč odehraný jednoduše, soupeř s ním nemá žádné problémy

Zadní, příd.jm.

-nahrávačka má výchozí postavení v zadních zónách

Zapařit, dok.

-zasmečovat do sítě

Zapíchnutý, příd.jm.

Být zapíchnutý

- stát na patách a tudíž se nestihnout rozeběhnout či natáhnout pro míč

Zavřeno, přísl.

-velmi dobrá obrana, soupeř nemůže přehrát míč přes síť na stranu protihráče

Ztopořit se, dok.

-zlepšit svůj výkon

4. Slovník stolního tenisu

Áčko, -a, n.

-tým „A“, zpravidla výkonnostně nejlepší

Ant'ák, -u, m.

-hladký povrch pátky

Běčko, -a, n.

--tým „B“, zpravidla výkonnostně horší než tým „A“

Bodová, -é, f.

-soutěž, ve které je několik zápasů a body z nich se sčítají

Buchta, -y, f.

-míček, který vypadá, že bude mít vysokou horní rotaci, ale nakonec je lehký

Černý, příd.jm.

-podání při čtyřhře podané rovně

Čop, -u, m.

-dolní rotace, z angl. chop

Debl, -a, m.

-čtyřhra

Drajv, -u, m.

-středně silný útočný úder

Faleš, -še, f.

-rotace

Kanár, -a, m.

Dostat kanára

-prohrát 11:0

-těž dostat ptáka

Kant, -a, m.

-míček odehraný hranou pálky

-též kiks

Kiks, -u, m.

-míček odehraný hranou pálky

-též kant

Kontr, -u, m.

-útočný úder s horní rotací proti útočnému úderu s horní rotací

-též kontraspin

Kontraspin, -u, m.

- útočný úder s horní rotací proti útočnému úderu s horní rotací

-též kontr

Kopec, -e, m.

-vysoký míček na smeč

Korbelovka, -y, f.

-útočný úder do krátkého míčku těsně za sít'kou zahraný backhandem

Krat'as, -e, m.

-krátký úder, zkrácený míč dopadající těsně za sít'

Kříž, -e, m.

-hra křížem, tzn. hráči hrají míček do diagonály

Lepič, -e, m.

-člověk, který lepí pálky, vylepšuje jejich povrch

Mač, -e, m.

-utkáni

Mistrák, u, m.

-mistrovské utkání

Nec, -u, m.

-nové podání

Pacička, -y, f.

-útočný úder do krátkého míčku těsně za sít'kou

Pinčes, -u, m.

-stolní tenis

-též ping-pong

Ping-pong, -u, m.

-stolní tenis

-též pinčes

Pink, -u, m.

-odehrání míčku spodem

Podspin, -u, m.

-nepovedený spin, který spadne do sítě

Prase, -te, n.

-míč tečuje hranu stolu, nebo sít'

Prkýnko, -a, n.

-druh pátky bez podkladu na potazích

Přatelák, -u, m.

-přátelské utkání

Psaníčko, -a, n.

-tréninková kombinace, kdy hráč míček uhraje rovně, druhý do diagonály a takhle dokola

Pták, -a, m.

Dostat ptáka

-prohrát 11:0

-též dostat kanára

Sekyra, -y, f.

- podání v pokleku, kdy míček letí kolem hlavy

Sendvič, -e, m.

-potah s málo vystouplými vroubkami

Slajs, -u, m.

-obránný úder daleko od stolu

Spin, -u, m.

-útočný úder s horní rotací

-též topspin

Suprčop, -u, m.

-míček s velkou spodní rotací

Šint, -a, m.

-vypuštěný míček hraný pro diváky, zkažený míček

Topspin, -u, m.

-útočný úder s horní rotací

-též spin

Tráva, -y, f.

-velmi vroubkovaný potah pálky

Tužka, -y, f.

Hrát tužku

-hrát špatně

Zakamarýtovat, dok.

-zkazit podání

Zaříznout, dok.

-porazit někoho s velikým bodovým rozdílem

Zátah, -u, m.

- razantní potáhnutí míčku ze spodní rotace a udělení mu vysoké horní rotace

VI. ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo představit problematiku sportovního slangu, lexikograficky zpracovat slovníky tří vybraných sportů a zmapovat povědomí o slangu fotbalu, stolního tenisu a volejbalu u respondentů.

Sportovní slang je nespisovnou vrstvou národního jazyka, jde o soubor lexikálních jednotek, které jsou typické pro prostředí sportu. Slangové jednotky jsou charakteristické hlavně pro spontánní mluvený projev osob, jež se pohybují ve sportovním prostředí. Tento slang (stejně jako slang obecně), nemá vlastní mluvnickou stavbu, využívá spisovného jazyka, tudíž nemá žádné vlastní specifické hláskové, gramatické či slovotvorné prostředky. Od běžné mluvy se liší pouze frekvencí způsobů tvoření a dalších jevů a omezenou slovní zásobou. Jelikož je používán v neoficiálním prostředí, je kombinován s obecnou češtinou.

Znaky sportovního slangu jsou shodné se znaky jiných zájmových i profesionálních slangů, jelikož tento slang může být zájmem i profesí, je to hlavně synonymičnost, eliptičnost, expresivnost, jazyková hra, snaha o ekonomičnost výrazu, stručnost a jednoznačnost. Nejfrekventovanějšími způsoby tvoření nových pojmenování jsou dle mého výzkumu derivace (v sesbíraném materiálu jsou znát nejfrekventovanější přípony), sémantické přenášení významu a tvoření frazeologických jednotek. Výskyt frazeologismů ve sportovním slangu je poměrně vysoký, jde hlavně o frazémy slovesné. Sportovní slang se poměrně frekventovaně vyskytuje v médiích, sahají k němu sportovní publicisté a komentátoři, a to z důvodu neustáleného termínu, jazykové aktualizace, přiblížení se divákovi a řízení se územ. I díky tomu se sportovní slang hojně šíří mimo své původní prostředí a již spousta slov takto přešla do obecné češtiny, nebo se stala termíny.

Nedílnou součástí sportovního slangu jsou přezdívky, jež podporují soudržnost kolektivu a zároveň demonstrují příslušnost k němu. Z nasbíraného materiálu je jasné, že přezdívky jsou součástí každého sportovního kolektivu, který má pevnější vazby.

Povědomí o slangu volejbalu, fotbalu a stolního tenisu je mimo jejich vlastní prostředí poměrně vysoké, pasivní fanoušci i lidé, kteří se o tyto sporty nezajímají, byli nad očekávání znalí. Naopak někteří aktivní hráči a fanoušci nesplnili očekávání. Potvrdily se mi tedy pouze dvě hypotézy ze čtyř. Sportovní slang se zjevně hojně šíří mimo své prostředí a není výhradně používán všemi lidmi ze sportovního kolektivu.

Slovní zásoba slangu fotbalu, stolního tenisu a volejbalu se skládá pouze ze substantiv, adjektiv, verb a adverbíí. Nejfrekventovanější jsou substantiva a po nich verba.

V nasbíraném materiálu se vyskytují pojmenování jednoslovná a víceslovná, která jsou zastoupena poměrně hojně, hlavně tedy frazémy. Mluva sportovců se vyznačuje nedbalou, nespisovnou výslovností, expresivitou, eliptičností a synonymičností.

Literatury, která se zabývá sportovním slangem obecně, není mnoho. Ta, která byla dosud publikována, se spíše zabývá dílčím sportem či dílčí problematikou, což je pochopitelné vzhledem k rozsáhlosti tohoto slangu. Nicméně by jistě bylo přínosné, kdyby se tímto tématem někdo hlouběji a soustavněji zabýval.

Přínos mé práce vidím v představení slovní zásoby tří vybraných sportů, v nástinu povědomí o sportovním slangem u respondentů s různým vztahem k vybraným sportům a v závěrech, které se mohly aplikovat na sportovní slang obecně.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografické publikace:

- CUŘÍN, F. *Vývoj českého jazyka a dialektologie*. Praha: SPN, 1975, s. 212
- ČERMÁK, F., HRONEK, J. *Slovník české frazeologie a idiomatiky: Výrazy slovesné A-P*. Praha: Academia, 1994, s. 757. ISBN 80-200-0347-9
- ČERMÁK, F., HRONEK, J. *Slovník české frazeologie a idiomatiky: Výrazy slovesné R-Ž*. Praha: Academia, 1994, s. 634. ISBN 80-200-0428-9
- ČERVENÁ, V., CHURAVÝ, M., MACHAČ, J., MEJSTŘÍK, V. *Slovník české frazeologie a idiomatiky: Výrazy neslovesné*. Praha: Academia, 1988, s. 512
- HAUSER, P. *Nauka o slovní zásobě*. Praha: SPN, 1980, s. 195
- HUBÁČEK, J. *Malý slovník českých slangů*. Ostrava: Profil, 1988, s. 189
- HUBÁČEK, J. *O českých slanzích*. Ostrava: Profil, 1979, s. 170
- HUBÁČEK, J. *Onomaziologické postupy ve slovní zásobě slangu*. Praha: SPN, 1971, s. 78
- HUGO, J. *Slovník nespisovné češtiny*. Praha: Maxdorf, 2006, s. 460, ISBN 80-7345-098-4
- KARLÍK, P., NEKULA, M., PLESKALOVÁ, J. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2002, s. 604
- KARLÍK, P., NEKULA, M., RUSÍNOVÁ, Z. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Lidové noviny, 1996, s. 799. ISBN 80-7106-134-4.
- KELLNER, A. *Úvod do dialektologie*. Praha: SPN, 1954, s. 113
- MARTINCOVÁ, O. *Nová slova v češtině: Slovník neologizmů 1*. Praha: Academia, 1998, s. 356. ISBN 80-200-0640-0
- MARTINCOVÁ, O. *Nová slova v češtině: Slovník neologizmů 2*. Praha: Academia, 2004, s. 567. ISBN 80-200-1168-4
- OUŘEDNÍK, P. *Šmírbuch jazyka českého*. Praha: Ivo Železný, 1992, s. 451, ISBN 80-7116-007-5
- PETR, J. a kolektiv. *Mluvnice češtiny 1*. Praha: Academia, 1986, s. 568
- PETR, J. a kolektiv. *Mluvnice češtiny 2*. Praha: Academia, 1986, s. 536
- SUK, J. *Několik slangových slovníků*. Praha: Inverze, 1993, s. 137, ISBN 80-900632-9-2
- VLNATÁ, D. *Slang futsalu – sálového fotbalu*. Praha: PedF Univerzity Karlovy, 2009, s. 150, diplom. práce

Články v seriálových publikacích:

BEČKA, J. V. Co je slang a co není slang. *Sborník přednášek z II. konference o slangu a argotu v Plzni 23. – 26. 9. 1982*. Plzeň: PedF Západočeské univerzity, 1983, s. 5 – 8

BEČKA, J. V. Slang a diferenciacie v běžné mluvené řeči. *Sborník přednášek z III. konference o slangu a argotu v Plzni 24. – 27. 1. 1984*. Plzeň: PedF Západočeské univerzity, 1987, s. 4 – 11

Z našich časopisů. ERTL, Václav. *Naše řeč* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český, AV ČR, 1924 [cit. 2012-03-29]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/>

FLÉGL, V. Sportovní slang a sportovní publicistika. *Sborník přednášek z III. konference o slangu a argotu v Plzni. 24. – 27. 1. 1984*. Plzeň: PedF Západočeské univerzity, 1987, s. 206 – 218

HAUSER, P. Přezdívky jako součást slangu. *Sborník přednášek z III. konference o slangu a argotu v Plzni. 24. – 27. 1. 1984*. Plzeň: PedF Západočeské univerzity, 1987, s. 77 – 83

KOPEČNÝ, F. K etymologii slov slang, žargon, argot. *Sborník přednášek z II. konference o slangu a argotu v Plzni 23. – 26. 9. 1982*. Plzeň: PedF Západočeské univerzity, 1983, s. 28 – 30.

MINÁŘOVÁ, E. Slang ve sportovní publicistice. *Sborník přednášek z V. konference o slangu a argotu v Plzni 7. – 9. 2. 1995*. Plzeň: PedF Západočeské univerzity, 1995, s. 18 – 21

NEKVAPIL, J. Některé sociolingvistické aspekty výzkumu slangů. *Sborník přednášek z III. konference o slangu a argotu v Plzni. 24. – 27. 1. 1984*. Plzeň: PedF Západočeské univerzity, 1987, s. 27 – 35

OBERPFALCER, F. Argot a slang. *Jazykozpyt*. Praha: Jednota českých filologů, 1932, s. 26 – 31

SPAL, J. Slangová vlastní jména. *Sborník přednášek z II. konference o slangu a argotu v Plzni 23. – 26. 9. 1982*. Plzeň: PedF Západočeské univerzity, 1983, s. 61 – 65

SUDA, Z. K fotbalovému slangu v současné publicistice. *Sborník přednášek z V. konference o slangu a argotu v Plzni 7. – 9. 2. 1995*. Plzeň: PedF Západočeské univerzity, 1995, s. 65 – 69, ISBN 80-7043-181-4

Internetové zdroje:

www.volejbal.zruc.info

www.fotbal.zruc.info

www.nase-rec.ujc.cas.cz

<http://skczruc.xf.cz/>

SEZNAM GRAFŮ:

Graf č. 1 Pohlaví respondentů	45
Graf č. 2 Vztah respondentů k volejbalu	46
Graf č. 3 Pasivní slovní zásoba respondentů části o volejbale	47
Graf č. 4 Aktivní slovní zásoba respondentů části o volejbale	47
Graf č. 5 Pasivní slovní zásoba aktivních hráčů volejbalu	48
Graf č. 6 Aktivní slovní zásoba aktivních hráčů volejbalu	48
Graf č. 7 Celková slovní zásoba aktivních hráčů volejbalu	48
Graf č. 8 Pasivní slovní zásoba aktivních fanoušků volejbalu	49
Graf č. 9 Aktivní slovní zásoba aktivních fanoušků volejbalu	49
Graf č. 10 Celková slovní zásoba aktivních fanoušků volejbalu	49
Graf č. 11 Vztah respondentů k fotbalu	51
Graf č. 12 Pasivní slovní zásoba respondentů části o fotbale	52
Graf č. 13 Aktivní slovní zásoba respondentů části o fotbale	52
Graf č. 14 Pasivní slovní zásoba aktivních hráčů fotbalu	53
Graf č. 15 Aktivní slovní zásoba aktivních hráčů fotbalu	53
Graf č. 16 Celková slovní zásoba aktivních hráčů fotbalu	53
Graf č. 17 Pasivní slovní zásoba aktivních fanoušků fotbalu	55
Graf č. 18 Aktivní slovní zásoba aktivních fanoušků fotbalu	55
Graf č. 19 celková slovní zásoba aktivních fanoušků fotbalu	55
Graf č. 20 Vztah respondentů ke stolnímu tenisu	56
Graf č. 21 Pasivní slovní zásoba respondentů části o stolním tenise	57
Graf č. 22 Aktivní slovní zásoba respondentů části o stolním tenise	57
Graf č. 23 Pasivní slovní zásoba aktivních hráčů stolního tenisu	58
Graf č. 24 Aktivní slovní zásoba aktivních hráčů stolního tenisu	58
Graf č. 25 Celková slovní zásoba aktivních hráčů stolního tenisu	58
Graf č. 26 Pasivní slovní zásoba aktivních fanoušků stolního tenisu	59
Graf č. 27 Aktivní slovní zásoba aktivních fanoušků stolního tenisu	59
Graf č. 28 Celková slovní zásoba aktivních fanoušků stolního tenisu	59
Graf č. 29 Vztah respondentů k cílovým sportům	60
Graf č. 30 Pasivní slovní zásoba respondentů celkem	61
Graf č. 31 Aktivní slovní zásoba respondentů celkem	61
Graf č. 32 Pasivní slovní zásoba aktivních hráčů	62

Graf č. 33 Aktivní slovní zásoba aktivních hráčů	62
Graf č. 34 Celková slovní zásoba aktivních hráčů	62
Graf č. 35 Pasivní slovní zásoba aktivních fanoušků	63
Graf č. 36 Aktivní slovní zásoba aktivních fanoušků	63
Graf č. 37 Celková slovní zásoba aktivních fanoušků	63

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I: Seznam shromážděných přezdívek

Příloha II: Graf č. 38 Typy přezdívek

Příloha III: Graf č. 39 Počet přezdívek na osobu

Příloha IV: Dotazník

Příloha č. 1:

Seznam shromážděných přezdívek

Jak již bylo zmíněno výše, pokládám přezdívky za součást slangu. Níže v příloze jsou tedy přezdívky všech čtyř zkoumaných kolektivů pro ilustraci závěrů, ke kterým jsem došla ve II. oddílu, konkrétně v kapitole 5.

Přezdívky volejbalového oddílu TJ Jiskra Zruč nad Sázavou

Dráža, -i, m.	podle příjmení Drahokoupil
Dražové, -ů, m.	dvojčata, podle příjmení Drahokoupil
Dubinka, -y, f.	podle příjmení Dubinová
Fesoj, -e, m.	podle rodného jména Josef, čteno pozpátku
Fráša, -i, m.	podle toho, že „básní“, má vtipné průpovídky
Frouk, -a, m.	podle vzrůstu, malý jako Frodo Pytlík
Hejlů, -ů, f.	podle příjmení Hejlová
Huhy, -ho, m.	podle příjmení Hujer
Joint, -a, m.	zkrácení přezdívky viz níže z důvodu úspornosti
Jointstick, -a, m.	podle toho, že kouřil marihuanu
Královna, -y, f.	podle příjmení Králová
Lověna, -y, f.	podle příjmení Loudová, zapisovalo se do mobilu a funkce T9 nabídla slovo lovec, z toho poté ženský tvar
Malá, -é, f.	podle vzrůstu
Maličká, -é, f.	podle vzrůstu
Máma, -y, f.	podle její starostlivosti a péče o ostatní
Máslo, -a, n.	podle toho, že jednou si hrála s máslem v kelímku
Moravců, -ů, f.	podle příjmení Moravcová
Ogar, -a, m.	je statný a silný
Orlíček, -a, m.	podle příjmení Vorlíček
Padžero, -a, n.	podle příjmení Pajerová
Pír, -a, m.	podle události, spoluhráč do něj vrazil a řekl mu, že je lehký jako pírkó
Píšťala, -y, f.	podle příjmení Pištěková
Schwarzkopf, -ů, f.	přeložené příjmení Černohlávková

Srábek, -a, m.	podle toho, že se při hře bojí smečovat
Starosta, -y, m.	podle povolání
Tvrďoch, -a, m.	podle příjmení Tvrdíková
Tygr, -a, m.	podle toho, že má rád tygry
Velká, -é, f.	podle vzrůstu
Vrzy, -0, f.	podle příjmení Vrzáčková
WD, -ho, m.	podle podoby s volejbalistou Biedermanem

Přezdívky fotbalového oddílu TJ Jiskra Zruč nad Sázavou

Cipek, -ka, m.	podle malého vzrůstu
Džíra, -y, m.	zastřená motivace
Fantys, -e, m.	podle příjmení Fanta
Gatusso, -a, m.	podle slavného fotbalisty, který se často pere
Havran, -a, m.	podle příjmení Havránek
Hightower, -a, m.	podle podoby s postavou z filmu Policejní akademie
Jandys, -e, m.	podle příjmení Janda
Jouzič, -e, m.	podle příjmení Jouza
Jouzič, -e, m.	přezdívká zděděná po otci
Keketi, -ho, m.	zastřená motivace
Kelťá, -i, m.	podle příjmení Keltner
Kouba, -y, m.	podle příjmení Koudela
Kovářna, -a, m.	podle příjmení Kovařík
Kóťá, -i, m.	podle příjmení Kotek
Kulas, -e, m.	podle vzhledu, byl zakulacený
Kulas, -e, m.	přezdívká zděděná po otci
Loudič, -e, m.	podle příjmení Louda
Messi, -ho, m.	podle slavného fotbalisty Messiho
Nulda, -y, m.	podle příjmení Nulíček

Piča, -i, m.	podle často opakovaného slova „piča“
Piškot, -a, m.	podle vzrůstu, bledosti a zrzavých vlasů
Plachta, -y, m.	podle vzhledu, vysoký, hubený, když chodí, „plachtí“
Poušťák, -a, m.	podle postu, na kterém hraje (brankář)
Svát'a, -y, m.	podle příjmení Svatoš
Šéba, -y, m.	podle příjmení Šebek
Veselka, -y, m.	podle příjmení Veselý
Vili, -ho, m.	podle příjmení Vilimovský
Zach, -a, m.	podle příjmení Zachariáš

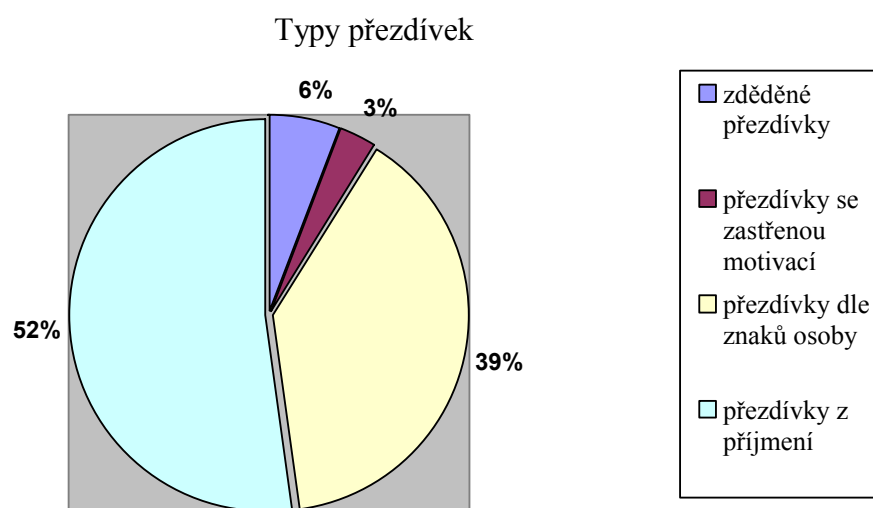
Přezdívký oddíl stolního tenisu

Budík, -a, m.	podle příjmení Budař
DJ Karlos, -e, m.	podle povolání DJ
Frouk, -a, m.	přezdívká přenesená od syna na otce
Heri, -ho, m.	podle příjmení Herout
Kama, -y, m.	podle příjmení Kamarýt
Kebule, -e, m.	podle tvaru hlavy
Kučís, -e, m.	podle příjmení Kučera
Ošek, -ka, m.	přezdívká zděděná po otci
Škopíno, -a, m.	podle příjmení Škopek

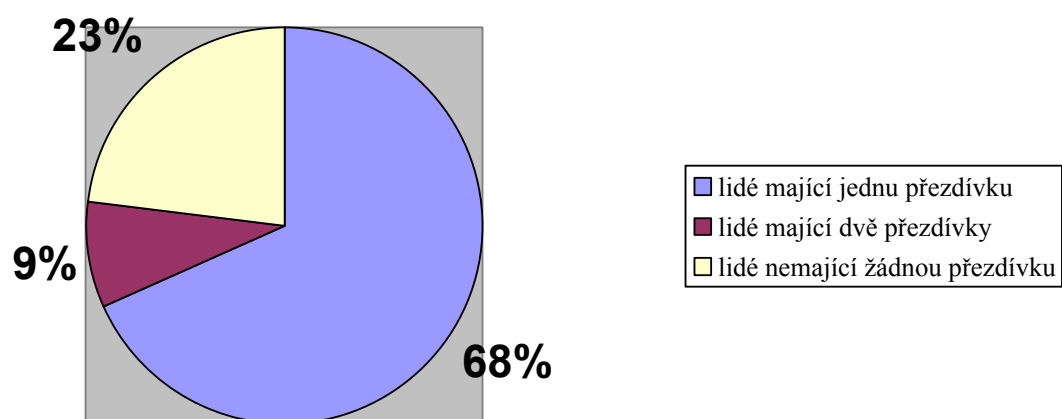
Přezdívký týmu Prepelky z AVL (amatérské volejbalové ligy)

Chrobi, -ho, m.	podle příjmení Chrobček
-----------------	-------------------------

Příloha č. 2

Počet přezdívek na osobu

Příloha č. 4

Dotazník SPORTOVNÍHO SLANGU

Ahoj, jmenuji se Adéla, jsem studentkou pedagogické fakulty UK, kde právě studuji 3. ročník a píši bakalářku na téma Sportovní slang. Byla bych vám všem moc vděčná, kdybyste mi vyplnili tento dotazník, který mi pomůže s výzkumem. Chtěla bych poprosit, abyste si výrazy nehledali na internetu nebo někde v knížkách, protože tím by byl dotazník vlastně neplatný. Vyplňte jen sporty, které vás zajímají, v žádném případě nemusíte vyplňovat všechny. :)

SLANG VOLEJBALU

- 1) váš vztah k tomuto sportu
 - a) jsem aktivním fanouškem
 - b) jsem pasivním fanouškem
 - c) jsem aktivním hráčem
 - d) ani jedna z nabízených možností
 - e) jiná
- 2) napište, co znamenají jednotlivé slangové výrazy
Bagr
Rybička
Píchat
Pajp
- 3) níže uvedená slova vyjádřete slangově
Volejbal
Odbití obouruč vrchem
Špatný rozeběh
Zablokovat někoho

SLANG FOTBALU

- 1) váš vztah k tomuto sportu
 - a) jsem aktivním fanouškem
 - b) jsem pasivním fanouškem
 - c) jsem aktivním hráčem
 - d) ani jedna z nabízených možností
 - e) jiná
- 2) napište, co znamenají jednotlivé slangové výrazy
Jesle
Malá domů
Struhadlo
Vingl

3) níže uvedená slova vyjádřete slangově

Pokutový kop

5 gólů

Kop špičkou chodidla

Kop vnější částí nártu

SLANG STOLNÍHO TENISU

1) váš vztah k tomuto sportu

a) jsem aktivním fanouškem

b) jsem pasivním fanouškem

c) jsem aktivním hráčem

d) ani jedna z nabízených možností

e) jiná

2) napište, co znamenají jednotlivé slangové výrazy

Prkýnko

Dostat ptáka

Korbelovka

Sekyra

3) níže uvedená slova vyjádřete slangově

Servis při čtyřhře podaný rovně

Hra o síť či o hranu stolu

Stolní tenis

Hladký povrch pálky

Díky za pomoc!